

ΔΙΚΑΙΟ

Ορισμός

- Το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν αναγκαστικά την κοινωνική συμβίωση.
- Καθετί που συμφωνεί με την ιδέα του ορθού λόγου.
- Το δικαίωμα, το νόμιμο, το ορθό.

Μορφές

- **Άγραφο δίκαιο:** Είναι η φωνή της συνείδησης που παροτρύνει για το καλό ή αποτρέπει, όταν πρόκειται να γίνει κάποια κακή πράξη. Δεν επιβάλλονται από την οργανωμένη πολιτεία, αλλά υπαγορεύονται από τον έμφυτο ηθικό νόμο. Είναι βασικές αλήθειες της κοινωνικής ζωής, που μπορούν να κατανοηθούν με το λογικό. Αφετηρία του άγραφου δικαίου αποτελεί η συνείδηση της κοινωνίας. Η συνείδηση είναι ο καθρέπτης της συλλογικής ηθικότητας. Γενικά, οι άγραφοι νόμοι κάνουν τον άνθρωπο να σέβεται τον εαυτό του και τους συνανθρώπους του, χωρίς συμβιβασμούς.
- **Γραπτό δίκαιο** (δημόσιο-ιδιωτικό): Θεωρητικά απορρέει από το άγραφο δίκαιο, το οποίο και προστατεύει. Σύνολο κανόνων που ρυθμίζει τις σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας. Ορίζει τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται, καθορίζει όχι μόνο τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις του πολίτη όσο και της πολιτείας. Αποτελεί βασικό συστατικό της πολιτείας. Ο χαρακτήρας του είναι δεσμευτικός και υποχρεωτικός, αφού το άτομο θυσιάζει τα μικρότερα ατομικά συμφέροντα για τα γενικότερα. Γι' αυτό και από κάποιους θεωρείται έλλογη ρυθμισμένη βία. Φαινομενικά περιορίζει την ελευθερία του ατόμου, ουσιαστικά, όμως, την κατοχυρώνει. Μέλημα του θετικού δικαίου είναι: α) η κατοχύρωση της φυσικής ελευθερίας του ατόμου, β) η διασφάλιση της δικαιοσύνης και γ) η αντικειμενική ρύθμιση της κοινωνικής συμβίωσης. Οι κανόνες είναι υποχρεωτικοί και δεσμεύουν όλους τους πολίτες. Η επιβολή κυρώσεων εξασφαλίζει, τις περισσότερες φορές, την τήρησή τους.
- **Δημόσιο** (συνταγματικό, διοικητικό, ποινικό, εκκλησιαστικό) ≠ **Ιδιωτικό** (αστικό, εργατικό, οικογενειακό, εμπορικό)
- **Διεθνές-κοινοτικό** ≠ Εσωτερικό

Διαχρονικά

- **Σοφοκλής (Αντιγόνη):** Οι άγραφοι νόμοι ισχύουν ανέκαθεν και χάνονται στα βάθη του χρόνου. Ήταν ένα σύνολο εθιμικών κανόνων, που νομιζόταν θεϊκής προέλευσης. Η υπακοή σ' αυτούς ήταν ζήτημα συνείδησης.
- **Σοφιστές:** Στο φυσικό δίκαιο κρύβεται η πρωταρχική έννοια της πολιτικής ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Περιέχουν αμετάβλητες διαχρονικές αξίες της ανθρώπινης ζωής.

- Ξενοφών (Απομνημονεύματα): Οι νόμοι γράφονται για να ξέρουν οι πολίτες ποιες πράξεις πρέπει να κάνουν και ποιες ν' αποφεύγουν.
- Αυγουστίνος (354-430 μ.Χ.): Κανένα κράτος δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς δίκαιο και κανένα δίκαιο χωρίς κράτος.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ορισμός: Δικαιοσύνη ονομάζεται η απονομή του δικαίου σε ατομικά και κοινωνικά πλαίσια.

Μορφές

- Ποινική
- Πολιτική
- Διοικητική
- Στρατιωτική κ.ά.

Σημασία

- Εκφράζει τη συνειδητή συμμόρφωση του ανθρώπου στο γραπτό και άγραφο ηθικό νόμο.
- Λειτουργεί αξιοκρατικά.
- Εξουδετερώνει την αυθαιρεσία και την εκμετάλλευση.
- Δημιουργεί ελεύθερες συνειδήσεις.
- Διασφαλίζει την έννομη τάξη.
- Τιμωρεί το άδικο και παράνομο.
- Σωφρονίζει τον δράστη και παραδειγματίζει τους λοιπούς.
- Υπηρετεί τις ατομικές, κοινωνικές και ηθικές αξίες.
- Στιγματίζει το στενό συμφέρον και την ιδιοτέλεια.
- Επιβραβεύει την ανθρώπινη προσπάθεια.
- Συντελεί στην κοινωνική γαλήνη και αρμονική συμβίωση.
- Διαμορφώνει κοινωνική, πολιτική-ηθική συνείδηση.

ΝΟΜΟΙ

Ορισμός: Σύνολο κανόνων γραπτών και άγραφων που ρυθμίζουν την κοινωνική συμβίωση, θεσπίζοντας όρια και διαχωρίζοντας το επιζήμιο από το ωφέλιμο.

Είδη

- Φυσικοί: Διέπουν την λειτουργία της φύσης.
- Κοινωνικοί: Αναφέρονται στις σχέσεις μεταξύ των πολιτών.
- Πολιτικοί: Αναφέρονται στις σχέσεις πολιτών-κράτους.
- Ηθικοί: Καθορίζουν την συμπεριφορά των ανθρώπων

Οι λόγοι που οδήγησαν στην θέσπιση γραπτών κανόνων δικαίου

- Η αδυναμία ομαλής κοινωνικής συμβίωσης (λόγω ιδιοτέλειας, αδικίας, απληστίας, φαυλότητας, αυθαιρεσίας).
- Η αδυναμία των εθίμων και άγραφων νόμων να περιορίσουν την κοινωνική αδικία.
- Η πολυπλοκότητα που απέκτησαν οι ανθρώπινες σχέσεις με την εξέλιξη της κοινωνίας.
- Το ετερόκλητο των κανόνων κατά γεωγραφικά διαμερίσματα.
- Η υποκειμενική ερμηνεία και απονομή δικαιοσύνης.
- Η επιθυμία των πολιτών για αντικειμενική απονομή δικαίου σ' όλους.

Σημασία των νόμων

- Συμβάλλουν στην ομαλή κοινωνική συμβίωση, εξασφαλίζοντας την ειρήνη, την κοινωνική γαλήνη, την τάξη, και τη σταθερότητα.
- Διασφαλίζουν τον σεβασμό της ζωής και της περιουσίας των ατόμων.

- Επιλύουν τις διαφορές των πολιτών, απονέμοντας το δίκαιο και τιμωρώντας την αδικία. Μ' αυτό τον τρόπο προλαβαίνουν τη ρήξη και την αυτοδικία.
- Περιορίζουν την αυθαιρεσία, την ασυδοσία και την εκμετάλλευση.
- Αποτρέπουν από την τέλεση αξιόποινων πράξεων.
- Υποχρεώνουν τους πολίτες να συνειδητοποιήσουν τα καθήκοντα και τα δικαιώματά τους.
- Δίνουν τη δυνατότητα ανάληψης ευθυνών και πρωτοβουλιών.
- Στηρίζουν την αρετή και διαμορφώνουν πολίτες με ήθος. Λειτουργούν δηλ. παιδαγωγικά και σωφρονιστικά.
- Ρυθμίζουν τις σχέσεις του πολίτη με την πολιτεία.
- Περιορίζουν την κατάχρηση εξουσίας από τους ιθύνοντες και προστατεύουν τις κοινωνικές ελευθερίες, τα κοινωνικά δικαιώματα και τους δημοκρατικούς θεσμούς.
- Οι ευνοούμενες κοινωνίες με μη παραβατικούς ευημερούν και αναπτύσσονται σ' όλους τους τομείς.
- Η έλλειψη νόμων οδηγεί στην αναρχία, οπισθοδρόμηση, επικράτηση του ισχυρότερου.

ή/και

- Βιολογικά: διασφαλίζει τη ζωή και το βιοτικό επίπεδο
- Κοινωνικά: ομαλή συνύπαρξη, συνοχή, πρόοδο, επίλυση προβλημάτων
- Πολιτικά: δημοκρατία, συμμετοχή, ισότητα
- Ηθικά: κατοχύρωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανθρωπισμός, ηθικοποίηση, πρότυπα
- Συναισθηματικά: ασφάλεια, ηρεμία, αυτοπεποίθηση
- Δημιουργικά: εργασία, ανάπτυξη κλίσεων και δεξιοτήτων, οικονομική δράση
- Πνευματικά: ελεύθερη διακίνηση ιδεών, έκφραση άποψης, γνώση πληροφόρηση

Προϋποθέσεις για τον σεβασμό των νόμων

- Να είναι θεσπισμένοι από το Κοινοβούλιο, που προήλθε από ελεύθερες εκλογές. Τότε μόνο αποτελούν έκφραση της λαϊκής θέλησης και η συνταγματικότητά τους δεν αμφισβητείται.
- Να είναι αντικειμενικοί, αμερόληπτοι και αταξικοί.
- Να μην περιλαμβάνουν ακραίες διατάξεις, δηλαδή να μην είναι ούτε πολύ σκληροί ούτε ελαστικοί.
- Να είναι σύγχρονοι, δηλαδή προσαρμοσμένοι στις καινούργιες συνθήκες ζωής.
- Να μη λειτουργούν με σκοπό την τιμωρία αλλά τον σωφρονισμό.
- Οι πολίτες να διαθέτουν πνευματική και ηθική καλλιέργεια, ώστε να αντιλαμβάνονται τη σημασία της τήρησης των νόμων.
- Να δίνουν τη δυνατότητα προσφυγής σε Εφετεία ή σε ανώτατα όργανα της Πολιτείας.
- Να μην υπάρχει πολυνομία, διότι συχνά η πολυνομία αφήνει περιθώρια, «παραθυράκια» για ασυδοσίες. «Όπου πληθώρα νόμων, εκεί και αισχύροτητα των πολιτικών πραγμάτων». (Τάκιτος)

Προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας των νόμων

- Πολιτεία: δημοκρατικοί λειτουργία, σωστή θέσπιση βάσει του συντάγματος, ενημέρωση πολιτών, αποτέλεσμα ευρύτερου διαλόγου, να ακολουθούν τις εξελίξεις, να είναι ανθρωπιστικοί και να έχουν ως στόχο την πρόοδο της κοινωνίας, ανεξαρτησία δικαιοσύνης, διάκριση εξουσιών.
- Άτομο: σεβασμός και τήρηση. Συμμετοχή στις διαδικασίες θέσπισης. Ενσυνείδητη τήρηση, αμφισβήτησης νόμων μόνο μέσα από νόμιμες διαδικασίες.
- Κοινωνία: αποδοχή των νόμων, συμμετοχή στα κοινά, διασφάλιση της δημοκρατίας, συνοχή, κοινωνία πολιτών.
- Παιδεία-οικογένεια: διαμόρφωση κριτικής σκέψης, παροχή σωστών προτύπων, ενημέρωση και γνώση, ανθρωπιστική παιδεία.
- ΜΜΕ: αντικειμενική ενημέρωση.
- Πνευματικοί άνθρωποι: συμμετοχή στη διαδικασία θέσπισης νόμων, δημόσια παρέμβαση, πρότυπα.

Λόγοι που εμποδίζουν την σωστή λειτουργία των νόμων

- Τρόπος σύνταξης νόμων: εξυπηρέτηση συμφερόντων και εξουσίας, αυθαίρετη θέσπιση, ανισότητα, δυσαρέσκεια. Αναχρονιστικοί και άστοχοι, αδύναμοι να παρακολουθήσουν τις ραγδαίες εξελίξεις.
- Κόμματα: αντιδικίες και κομματισμός, προπαγάνδα, παραπληροφόρηση, απαξίωση νόμων, υπολειμουργία βουλής.
- Εφαρμογή: ελλιπής έλεγχος, επιλεκτική εφαρμογή, γραφειοκρατία, διαφθορά, ανάρμοστη συμπεριφορά οργάνων εξουσίας.
- Δικαστική εξουσία: υποβάθμισή της από την πολιτική, χρονοβόρα διαδικασία λήψης αποφάσεων, αδικίες και μεροληψίες
- Κοινωνία: ατομικισμός, διαφθορά, ανευθυνότητα, αίσθηση αδικίας, αλλοτρίωση, απογοήτευση, ηθική κρίση, κομματικοποίηση.
- ΜΜΕ τρόπος προβολής, απαξίωση δικαίου, αποπροσανατολισμός, χειραγώγηση κοινής γνώμης.

Απόψεις

- *Ψυχή πόλεως νόμοι εισίν.* (Πλάτων)
- *Νόμος πάντων βασιλεύς θνητών τε και αθανάτων.* (Πίνδαρος)
- *Αναρχίας μείζον ούκ έστιν κακόν.* (Σοφοκλής).
- *Οι νόμοι δεν πρέπει να είναι σαν τους ιστούς της αράχνης που πιάνουν μόνο τους αδύνατους, ενώ οι δυνατοί τους σπάνε.* (Πλούταρχος)
- *Πρέπει να είμαστε πιστοί φύλακες των νόμων, αν θέλουμε να είμαστε ελεύθεροι.* (Κικέρων)
- *Δεν είναι κάτι δίκαιο, γιατί είναι νόμος, αλλά είναι νόμος, γιατί είναι δίκαιο.* (Μοντεσκιέ)
- *Εν δε δικαιοσύνη συλλήβδην πάσ' αρετή έστίν».* (=Στη δικαιοσύνη σμίγουν όλες μαζί οι αρετές). (Θέογνις).
- *...Στην αρχή οι άνθρωποι έμειναν διασκορπισμένοι, χωρίς να έχουν πόλεις. Όμως τους εξαφάνιζαν τα θηρία που ήταν ισχυρότερα απ' αυτούς. Έτσι οδηγήθηκαν στην ίδρυση κοινωνιών και πόλεων με τείχη... Όμως αδικούσαν ο ένας τον άλλον, γιατί δεν είχαν πολιτική τέχνη, ώστε και πάλι καταστρέφονταν. Τη δύσκολη εκείνη ώρα ο Δίας έστειλε τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη και να τη μοιράσει σ' όλους. Τους είπε να βάλουν οι άνθρωποι νόμους. Όποιος δεν είναι ικανός να μετέχει στη δικαιοσύνη και στην ντροπή να τον σκοτώνουν ως αρρώστια για την πόλη.* (Πλάτων, Πρωταγόρας, & 322 d)

ΕΚΝΟΜΗ/ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ-ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ένας από τους δείκτες της εξέλιξης, της ποιότητας ζωής, αλλά και της υγείας της κοινωνίας είναι το επίπεδο της εγκληματικότητας. Καθημερινά το άτομο βιώνει μια σκληρή εγκληματική πραγματικότητα. Το έγκλημα αποτελεί το σύμπτωμα μιας κοινωνίας που διέρχεται κρίση.

- **Βαριά εγκληματικότητα:** ληστείες, πλαστογραφίες, διακεκριμένες κλοπές, απάτες, βιασμοί, ανθρωποκτονίες, ναρκωτικά, τρομοκρατία.
- **Η άδηλη εγκληματικότητα** είναι πολλαπλάσια της φανεράς. Οι βιασμοί, τα αδικήματα που τελούνται στην οικογένεια, κακοποιήσεις, αιμομιξίες, αλλά και οικονομικά εγκλήματα και αδικήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, συνθέτουν την αθέατη πλευρά του εγκλήματος.

Γενεσιουργές αιτίες/παράγοντες που συντείνουν στην εγκληματική έξαρση

Αλληλοενεργούν παράγοντες κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτικοί, ψυχολογικοί και σε κάποιο βαθμό και βιολογικοί.

- Η οικονομική κρίση ή τα οικονομικά μέτρα των εκάστοτε κυβερνήσεων.

- Εκβιομηχάνιση και αστικοποίηση. Τα υδροκέφαλα¹ αστικά κέντρα ευνοούν την βία και την εγκληματικότητα γιατί έχουμε: πληθυσμιακή συμφόρηση, ετερογένεια, συρρίκνωση του ζωτικού χώρου, απρόσωπες σχέσεις, ανωνυμία, αλλοτρίωση, άνιση κατανομή αγαθών, ανεργία, εξασθένηση των παραδοσιακών φορέων κοινωνικοποίησης, όπως η οικογένεια και η γειτονιά, οπότε εκλείπουν και οι μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου, διάχυτη ανασφάλεια/φόβο, αποδυνάμωση της κοινωνικής αλληλεγγύης. Παράλληλα, τα καταναλωτικά πρότυπα μάλλον προκαλούν περισσότερες εγκληματικές δραστηριότητες,
- Η περιθωριοποίηση ατόμων και κοινωνικών ομάδων (νέοι, άνεργοι, θύματα βίας). Από αντίδραση, αδυναμία κοινωνικής ένταξης, επίδραση τρίτων, από ανάγκη για επιβεβαίωση του εγώ, ανίχνευση των ορίων αντοχής και ανεκτικότητας του περίγυρου κλπ, δρουν καταστροφικά για τον εαυτό τους και τους γύρω.
- Η προβαλλόμενη βία/εγκληματικότητα από τα ΜΜΕ, κινηματογράφο, μουσική, ηλεκτρονικά παιχνίδια.
- Η πλημμελής απονομή δικαιοσύνης και η κατασταλτική πολιτική των κυβερνήσεων.
- Έλλειψη ιδανικών, στόχων, κοινωνικού οράματος. Για πολλούς σημαντικό είναι μόνο το «εδώ, τώρα και εγώ».
- Κρίση αξιών και θεσμών. Οι παραδοσιακές αξίες φαίνεται να ξεπερνιούνται χωρίς να μπορούν να αντικατασταθούν με νέες. Παρατηρείται αυξανόμενη τάση για κοινωνική αδιαφορία και αμοραλισμό.

Μέτρα:

- Εκσυγχρονισμός της ποινικής νομοθεσίας
- Διεύρυνση της συνεργασίας των ελληνικών αρχών με ξένες ομόλογες σε θέματα διεθνούς εγκληματικότητας
- Βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος.
- Λήψη εκτεταμένων προληπτικών μέτρων για την αποθάρρυνση και αποτροπή ορισμένων εγκλημάτων. Οι σημερινές δομές δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για κοινωνική αποκατάσταση των παραβατών. Άρα η διέξοδος βρίσκεται στην πρόληψη.
- Η αυστηρότητα των ποινών δεν αποτελεί φάρμακο κατά της εγκληματικότητας. Ο πιο σίγουρος τρόπος πρόληψης των εγκλημάτων δεν είναι η αυστηρότητα των ποινών, αλλά η βεβαιότητα της τιμωρίας.
- Οικονομική και κοινωνική πολιτική πρόληψης.
- Βαθμιαία ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

ΠΟΙΝΗ

Ορισμός

Ποινή = η τιμωρία που επιβάλλεται για κάθε επιλέξιμη πράξη σύμφωνα με έναν κώδικα που ισχύει στην οικογένεια, κοινωνία, σχολείο κ.α.

Νομικά, προϋποθέτει δικαστική απόφαση και ισοδυναμεί με στέρηση ελευθεριών, περιουσίας, επιβολή προστίμου, σπανίως με στέρηση ζωής.

Η αναγκαιότητα των ποινών

Η αδυναμία των ανθρώπων να δουν πέρα από τα ατομικά τους συμφέροντα, οι ηθικές τους ατέλειες αλλά και η αμφισβήτηση της εγκυρότητας των κανόνων που συγκροτούσαν τις κοινωνίες, υπαγόρευαν και την πρόσθετη ανάγκη να γίνουν υποχρεωτικοί. Οι άνθρωποι οφείλουν να υπακούουν σ' αυτούς, είτε συμφωνούν μ' αυτούς είτε όχι, είτε τους θέλουν είτε όχι. Για την πιστή

¹ Υδροκέφαλος: (μτφ.) αυτός που το κέντρο του απορροφά όλες τις δραστηριότητες και συγκεντρώνει όλες τις εξουσίες σε βάρος της περιφέρειας

τήρησή τους θεσμοθετήθηκαν αρμόδια πολιτειακά όργανα: η δικαιοσύνη, η μία από τις τρεις εξουσίες του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ο ρόλος/σημασία της ποινής

- Δημιουργεί κανόνες οργανωμένης κοινωνίας.
- Προστατεύεται η ασφάλεια του ατόμου και του συνόλου, η έννομη τάξη και η κοινωνική γαλήνη.
- Προστατεύει και δικαιώνει.
- Αποτρέπει το δίκαιο της πυγμής. Προστατεύονται οι αδύναμοι από τις αυθαιρεσίες και αδικίες των ισχυρών και κακόβουλων.
- Ηθικοποιεί την κοινωνία και τον δράστη, αφού οδηγείται έναντι των ευθυνών του, ασκεί αυτοέλεγχο, αυτοκριτική και αποκτά αυτογνωσία, άρα βελτιώνεται ηθικά, σωφρονίζεται και επανεντάσσεται στην κοινωνία.

Η ποινή έχει μια πολύπλευρη κοινωνική λειτουργία για τους θύτες, θύματα, συγγενείς θυμάτων, κ.ά.):

- Προληπτική-αποτρεπτική: λειτουργεί εκφοβιστικά για τον επίδοξο παραβάτη και παραδειγματικά.
- Ανταποδοτική: επιβάλλει τιμωρία ανάλογη του αδικήματος, κοινωνική δικαιοσύνη.
- Εκτονωτική του ψυχικού πάθους εκείνων που προσβάλλονται από τις εγκληματικές πράξεις.
- Επανορθωτική για την διαταραγμένη από τις εγκληματικές πράξεις κοινωνική ισορροπία.
- Παιδαγωγική και σωφρονιστική: δίνει τη ευκαιρία στον θύτη να μετανοήσει και να επανέλθει στην κοινωνική ομάδα.
- Διδακτική στην προσπάθεια ποδηγέτησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς από την κρατική εξουσία.

Προϋποθέσεις

- Δημοκρατία: αμεροληψία και ισότητα
- Ανεξαρτησία και αμεσότητα δικαιοσύνης
- Σωστό σωφρονιστικό σύστημα
- Ανθρωπιστικός χαρακτήρας
- Διαφάνεια, αντικειμενικότητα
- Ποινές με χαρακτήρα σωφρονιστικό και όχι εκδικητικό
- Αδέκαστο σωφρονιστικό και δικαστικό σύστημα

Κίνδυνοι από την κακή διαχείριση των ποινών

- αντίδραση του θύτη και του θύματος
- αναπαράγει τη βία
- απαξιώνει το δίκαιο
- προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια
- υπονομεύει τη δημοκρατία
- συντηρεί το φόβο και την ανασφάλεια

Σκεπτικισμός για τις ποινές

Έχει γίνει ένα είδος πανάκειας για κάθε κοινωνική ανωμαλία. Χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται σε μεγάλη έκταση και καταχρηστικά, ώστε να γίνει πια αμφίβολη όχι μόνο η αποτελεσματικότητά της, αλλά και η κοινωνική της ωφέλεια.

Σ' αυτήν, δυστυχώς, εναποθέτει τις ελπίδες του για την εξάλειψη κάθε κακού και την διόρθωση κάθε στραβού ο μέσος νομοταγής πολίτης και η κρατική εξουσία. Θεωρείται, γενικά, η εύκολη λύση για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Η ποινική κύρωση συχνά ξορκίζει το κακό χωρίς να το ξεριζώνει. Στην ουσία, αποτελεί στρουθοκαμηλισμό απέναντι στα προβλήματα, διότι:

- Η ολοένα αυξανόμενη ποινικοποίηση αποδεικνύει ότι δεν είναι επαρκές μέσο για την καταπολέμηση της κοινωνικής νοσηρότητας γενικά.
- Η σωστή αντιμετώπιση της κοινωνικής παθολογίας προϋποθέτει ενεργή και σύμφωνη συμμετοχή του παραβατικού δράστη, και όχι τον έξωθεν καταναγκασμό.

- Δεν συμβάλλει πάντα στην αναμόρφωση και βελτίωση των παραβατών αντίθετα μπορεί να επιδεινώσουν την κατάστασή τους (υπότροποι). Σε πολλές περιπτώσεις τους ακολουθεί το στίγμα του εγκληματία με όσα συνεπάγεται.

ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το σχολείο επιφορτίζεται με το καθήκον ελέγχου της συμπεριφοράς των μαθητών. Γενικά όμως η αναγκαιότητα και η σκοπιμότητα των ποινών στον εκπαιδευτικό χώρο είναι θέμα ευρύτερων ιδεολογικών αναζητήσεων και έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί αντικρουόμενες απόψεις. Πρέπει να τονιστεί ότι το σημερινό σχολείο δεν έχει την αυταρχικότητα και τον συντηρητισμό του παλιού και επομένως δείχνει ελαστικότητα στην εφαρμογή των ποινών.

Σκοπιμότητα των ποινών στο σχολείο

- Ο μαθητής αντιλαμβάνεται την αναγκαιότητα της πειθαρχίας, εθίζεται στον κοινωνικά αποδεκτό τρόπο συμπεριφοράς και ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες αντικοινωνικής δράσης του.
- Βιώνει τους κανόνες που οφείλει να ακολουθεί, άρα η ποινή λειτουργεί σωφρονιστικά για τον ίδιο και τον περίγυρό του.
- Οδηγεί στην ηθική του βελτίωση και στην σωστή κοινωνικοποίησή του
- Τον οδηγεί στον αυτοέλεγχο και την αυτοκριτική.

Για να επενεργήσει θετικά η ποινή πρέπει:

- Να ληφθεί υπόψη η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του μαθητή, η ηλικία του, το οικογενειακό περιβάλλον και οι ιδιαίτερες συνθήκες ζωής του.
- Να είναι αντικειμενική χωρίς εμπάθεια, προκαταλήψεις Δεν πρόκειται για αντιπαράθεση εκπαιδευτικού-εκπαιδευόμενου.
- Το μέγεθος να είναι ανάλογο του παραπτώματος- ο μαθητής δεν συγχωρεί την αδικία.
- Να ζητηθεί η άποψη του οικογενειακού περιβάλλοντος και των ειδικών.
- Καλό θα είναι να αναζητηθούν και να συζητηθούν τα κίνητρα που οδήγησαν το μαθητή σε αξιόποινη πράξη καθώς επίσης να ληφθεί υπόψη και να προσμετρηθεί υπέρ του μαθητή η ειλικρινής ένδειξη μεταμέλειας.

Γιατί, γενικότερα, θα πρέπει να εξαλειφθούν οι ποινές στο σχολείο;

- Το σχολείο οφείλει να αναπτύξει την κοινωνική συνείδηση και ευθύνη, την εσωτερική πειθαρχία, στοχεύοντας στην ηθική και πνευματική ολοκλήρωση των μαθητών, με την προϋπόθεση ότι αντιλαμβάνεται τα μηνύματα των καιρών, τα προβλήματα της νεολαίας και περιορίζει την αναγκαιότητα και τη χρήση των ποινών. Ένας σύλλογος διδασκόντων που καταφεύγει στην εύκολη λύση των ποινών σημαίνει ότι δεν επιτελεί σωστά τον παιδαγωγικό του ρόλο.
- Η τιμωρία δε μαθαίνει στο παιδί εναλλακτικούς τρόπους συμπεριφοράς, οι οποίοι μπορούν να εφαρμοστούν για να αποτρέψουν μελλοντικά προβλήματα συμπεριφοράς.
- Η τιμωρία εμποδίζει την μάθηση.
- Έρευνες υποστηρίζουν ότι η τιμωρία δεν αποτελεί αποτελεσματικό τρόπο αλλαγής της μη αποδεκτής συμπεριφοράς
- Η τιμωρία αναγκάζει τον μαθητή να: α) εκφράζει θυμό και να β) κατηγορεί άλλους, μη αναγνωρίζοντας τις ευθύνες του.
- Χρησιμοποιώντας τιμωρίες όπως: να γράφει αμέτρητες φορές τα λάθη του/της, η ανάθεση επιπρόσθετων εργασιών για το σπίτι, η απειλή για μείωση του βαθμού και αλλαγής περιβάλλοντος, καλλιεργούν αρνητικές στάσεις και αντιλήψεις για την διαδικασία μάθησης, αλλά και την υγιή κοινωνικοποίησή του.
- Ένας μαθητής που νιώθει ότι με το παραμικρό παράπτωμα μπορεί να χάσει την αξιοπρέπειά του, παύει να αισθάνεται τον χώρο του σχολείου οικείο, και αυτομάτως αναιρείται ένα μέρος της παιδαγωγικής διαδικασίας.

Πότε μπορεί να είναι παιδαγωγικά χρήσιμη η ποινή;

Όταν χρησιμοποιείται όχι για εξουδετέρωση, περιθωριοποίηση του μαθητή, όχι για να αποτελέσει το παράδειγμα προς αποφυγήν, όχι για να φοβηθούν οι άλλοι, όχι για να διατηρηθεί η σχολική ισορροπία. Η ποινή δικαιολογείται μόνον όταν βοηθά για να γίνει σαφέστερος ένας κανόνας, να ταρακουνηθεί ώστε να μπορέσει να συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα, την λειτουργία, την αξία του κανόνα και κυρίως της αξίας την οποία στηρίζει και προστατεύει ο κανόνας. Η τιμωρία μπορεί να γίνει αποδεκτή παιδαγωγικά, μόνο ως επιβοηθητική της χάραξης ορίων και της ενίσχυσής τους. Αν όμως η ύπαρξη των ορίων είναι αναγκαία, απαραίτητο είναι ταυτόχρονα να μην μπερδεύουμε τα όρια με την τιμωρία. Η αναγκαιότητα της ύπαρξης πλαισίου και κανόνων συχνά συγχέεται με την τιμωρητικότητα.

Οι κανόνες είναι απαραίτητοι διότι: α) Επιτρέπουν την συλλογική δράση και την συνεργασία, η οποία αλλιώς θα ήταν ανέφικτη, β) Δίνουν προσανατολισμό και νόημα στην δράση και αξία στον σκοπό.

Περισσότερο συμμορφωτικός είναι ο έπαινος και η επιβράβευση, παρά η τιμωρία και η επιτίμηση. Πάντα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι η μάθηση δεν επιτυγχάνεται με τον εξαναγκασμό ή πολύ περισσότερο με την τιμωρία. Γενικά, όταν υπάρχει πρόβλημα, είναι προτιμότερη η αποδοκιμασία της συμπεριφοράς ή η λήψη μέτρων αποκατάστασης του απαιτούμενου κλίματος, παρά η τιμωρία. Η τιμωρία μόνο ως εξαίρεση έχει νόημα και αποτέλεσμα επωφελές και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να πλήττει την ηθική υπόσταση και ακεραιότητα του μαθητή, υπονομεύοντας έτσι την αυτοεικόνα του. Αυτό είναι πολύ σημαντικό διότι αν ο μαθητής αποκτήσει αρνητική αυτοεικόνα αργά ή γρήγορα θα διαμορφώσει συνείδηση και συμπεριφορά ανάλογη.

Η ποινή μπορεί να έχει θετική συμβολή στη διευκρίνηση και την ενίσχυση του πλαισίου και των ορίων στην συμπεριφορά, όταν το παιδί αισθάνεται ότι με την ποινή αποδοκιμάζεται η συγκεκριμένη συμπεριφορά και όχι αυτό το ίδιο. Όταν αισθάνεται ότι γίνεται για το καλό του και όχι για να του κάνει κακό. Όταν αισθάνεται ότι, ανεξάρτητα από την ποινή, το αγαπούν και το εκτιμούν. Όταν η αποδοκιμασία της συγκεκριμένης συμπεριφοράς συνοδεύεται από παράλληλη ενίσχυση των θετικών στοιχείων της αυτοεικόνας του, εστιάζοντας σε αυτά με θετικό πνεύμα.

Ο εκπαιδευτικός αναπλαισιώνοντας την κατάσταση μπορεί να προβάλει τις θετικές πλευρές της στάσης του μαθητή. Κατανοώντας τα υποκειμενικά κίνητρα του μαθητή πρέπει να ανακαλύψει τη βαθύτερη ανάγκη που κρύβεται πίσω από την αρνητική συμπεριφορά και να προσπαθήσει να του υποδείξει θετικούς τρόπους διεκδίκησης και ικανοποίησης της ανάγκης. Επιπλέον, βοηθώντας το παιδί να καταλάβει τα κίνητρα της συμπεριφοράς του “αντίπαλου” συμμαθητή, μπορεί να τον οδηγήσει σε κατανόηση μέσω της ενσυναίσθησης. Η ανανοηματοδότηση στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να οδηγήσει σε επίλυση της σύγκρουσης. Σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαία η έκφραση της εμπιστοσύνης στην καλή διάθεση του μαθητή – στην λογική ότι η αρνητική συμπεριφορά στηρίζεται σε πλάνη και όχι σε κάποια υποτιθέμενη «κακότητα».

Η πεποίθηση και η εξωτερίκευσή της με τη μορφή μάλιστα της βεβαιότητας για την καλή πίστη του μαθητή, ή ακόμη περισσότερο για τη δέσμευσή του, σε κάποιες περιπτώσεις, να συνεργαστεί και να συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος, είναι πολύ σημαντική, αφού μπορεί να τον μετατρέψει από παράγοντα ανωμαλίας σε πολύτιμο αρωγό και συνεργάτη.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Σχολείο και ποινές

Προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου είναι η θέσπιση κανόνων που προσδιορίζουν με ακρίβεια τη συμπεριφορά των μαθητών. Ο μαθητής που παρεκκλίνει από τους κανονισμούς αυτούς υφίσταται κυρώσεις.

Σε παλαιότερες εποχές επικρατούσε η αντίληψη, πως η ποινή – και μάλιστα η αυστηρή – αποτελεί βασικό συντελεστή διαμόρφωσης της προσωπικότητας. Πολλοί ακόμη και σήμερα είναι θερμοί υποστηρικτές τιμωρίας, αφού τη θεωρούν μέσο καταστολής και πρόληψης μελλοντικών προβληματικών συμπεριφορών.

Οι περισσότεροι όμως παιδαγωγοί και ψυχολόγοι απορρίπτουν μια τέτοια στάση, η οποία καταδικάζεται ως παρωχημένη και αναχρονιστική. Είναι σίγουρο ότι οι αυστηρές ποινές στο σχολείο - η έντονη επίπληξη, η αποβολή, η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος - καταστρέφουν την εμπιστοσύνη μεταξύ του καθηγητή και του μαθητή. Ο μαθητής νιώθει φόβο και απομακρύνεται ψυχικά από τον καθηγητή. Ευρύτερα, τραυματίζεται ο ψυχικός του κόσμος και απεχθάνεται το σχολείο και ό,τι συνδέεται μ' αυτό. Συχνά, μάλιστα, ο πόθος γι' αυτό που ονομάζεται «συναισθηματική εκδίκηση» τον ωθεί σε ακραίες αντιδράσεις και βίαιη συμπεριφορά.

Η αντίληψη αυτή σήμερα έχει ολοκληρωτικά διαφοροποιηθεί στην πλειοψηφία των σχολείων. Σήμερα η πειθώ της δύναμης έδωσε τη θέση της στη δύναμη της πειθούς. Ο σεβασμός, η κατανόηση, ο διάλογος και η αναγνώριση και αποδοχή της ιδιαίτερης του κάθε παιδιού, δεσπόζουν ως τρόποι επίλυσης κάθε προβλήματος. Έτσι μόνο άλλωστε, διαμορφώνονται πολίτες υπεύθυνοι, ελεύθεροι και συνειδητοποιημένοι.

Βέβαια, σε όλα τα σχολεία εξακολουθεί να υφίσταται η ποινή ως έσχατη μορφή επιβολής της τάξης. Ωστόσο, όμως, λίγες φορές επιλύει σοβαρά εκπαιδευτικά προβλήματα και γι' αυτό θα πρέπει να εξαντλούνται όλα τα άλλα μέσα πειθούς. Άλλωστε, τα νιάτα στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν προσωπικότητα, χρήζουν οδηγιών και όχι τιμωριών. Πρέπει, όπως υποστήριξε ο Σπινόζα, να κατανοούμε και όχι να κατηγορούμε το συνάνθρωπο μας και ιδιαίτερα το νέο.

Πειθαρχία και τιμωρίες στο σχολείο: το σχολικό ποινολόγιο

Στην διάρκεια της σχολικής ζωής δεν θεωρούνται όλες οι μορφές συμπεριφοράς των μαθητών αποδεκτές και θεμιτές. Στα πλαίσια αυτά η χρήση ποινών, τιμωριών, κυρώσεων προβάλλεται ως αυτονόητο και «δραστικό» μέσο για την εξασφάλιση του αποκλεισμού ή του περιορισμού της «κακής διαγωγής» των μαθητών, ως προϋπόθεση για την διατήρηση της «τάξης» στην τάξη.

Ποιες είναι οι μορφές ποινών στο Ελληνικό σχολείο, παλιότερα και σήμερα και ποιες οι πιο συνηθισμένες αιτίες για την επιβολή τους; Πόσο «οπαδοί» των ποινών ή «αρνητές» τους είναι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί;

Πώς προκύπτουν τα παραπτώματα των μαθητών, ποια είναι η «γέννηση» και η «βιογραφία» της μαθητικής παραβατικότητας;

Στο εκπαιδευτικό μας σύστημα η τιμωρία του μαθητή έπεται από κάθε παράπτωμα είναι μια παλιά ιστορία, τόσο παλιά όσο και η ίδια η ζωή του εκπαιδευτικού συστήματος. Το ίδιο παλιά είναι και η σωματική ποινή η οποία έχει κι αυτή- μακρά ιστορία και παράδοση.

Αν κανείς ανατρέξει στα εκπαιδευτικά διατάγματα και στις επίσημες εγκυκλίους του προηγούμενου αιώνα που αναφέρονται στους κανόνες της σχολικής ζωής και στο σχολικό ποινολόγιο, θα διαπιστώσει ότι η μείωση της τροφής, το γονάτισμα, η ορθοστασία και η δημόσια διαπόμπευση του μαθητή ο οποίος πέφτει σε παράπτωμα προβλέπονταν από το κανονιστικό πλαίσιο του σχολείου, ενώ, συνηθισμένες, μη θεσπισμένες, ποινές ήταν οι «μπάτσοι», το «μουτζούρωμα του προσώπου», ο «ραβδισμός», η «μαστίγωση», η «φάλαγγα»...!

Ορισμένες από τις παραπάνω μορφές κυρώσεων, σύμφωνα με τον εκπαιδευτικό- ερευνητή Βασίλη Χατζηβασιλείου, θα μπορούσαν να κατατεθούν από αρκετούς γονείς των σημερινών μαθητών σαν βιωματική μαρτυρία της δικής τους σχολικής ζωής, πριν από 20, 30 ή περισσότερα χρόνια.

Σήμερα, είναι φανερό, ότι η «παιδαγωγική της ράβδου» όχι μόνο έχει έλλειψη υποστηρικτών αλλά και όταν, σε σπάνιες περιπτώσεις, αναβιώνει, στην πράξη γίνεται αντιληπτή σαν «θλιβερή» και καταδικαστέα εξαίρεση, που βρίσκεται σε αντιπαλότητα τόσο με το επίσημο θεσμικό πλαίσιο όσο και με την «εσωτερική» ζωή του σχολείου.

Τα συμπεράσματα από πρόσφατη έρευνα του Γιώργου Αραβανή σε 1.315 δασκάλους από σχολεία των Αθηνών, Πειραιά, Εύβοιας, Βοιωτίας, Δωδεκανήσου, νήσων Αιγαίου και Ιονίου επισημαίνουν ότι:

- α. οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης χρησιμοποιούν τις ποινές σε μικρότερη συχνότητα από τις αμοιβές
- β. οι ποινές αυξάνουν όσο προχωράμε από μικρότερες σε μεγαλύτερες τάξεις
- γ. οι δασκάλες χρησιμοποιούν τις ποινές σε μικρότερη συχνότητα από τους άνδρες συναδέλφους τους.

Η ίδια η δομή της σχολικής ζωής προβλέπει μια σειρά κινήτρων, επιβραβεύσεων και ποινών που συνδέονται με τη τήρηση των κανόνων.

Ποιες ήταν, όμως, οι πιο συνηθισμένες αιτίες για επιβολή κυρώσεων στους μαθητές τα τελευταία χρόνια;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα εμπειρικής έρευνας που βασίστηκε στις απαντήσεις 42 εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε Γυμνάσια και Λύκεια της Αττικής, το σχολικό έτος 1996/97 οι περισσότερες κυρώσεις είχαν τη μορφή της παρατήρησης - επίπληξης και της ωριαίας απομάκρυνσης από τη σχολική αίθουσα και αφορούσαν κατά κύριο λόγο «διαταραχή του μαθήματος», «αγενή συμπεριφορά, βωμολοχίες» και «βία, επιθετικότητα- καταστροφές».

Είναι φανερό πως ούτε το βάρος των ποινών στο σημερινό σχολείο ούτε η συχνότητά τους δικαιολογεί οποιαδήποτε σύγκριση με το παρελθόν. Αν όμως η σωματική ποινή δεν ελκύει πια οπαδούς, καθώς οριοθετείται συνολικά ως αντιπαιδαγωγικό μέσο αγωγής, σε καμιά περίπτωση δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο κατάλογος των κατασταλτικών μέσων τα οποία έχει ο εκπαιδευτικός στη διάθεσή του για την επιβολή των ποινών εξαντλείται στις προβλεπόμενες και θεσμοθετημένες κυρώσεις (επίπληξη- αποβολή- αλλαγή περιβάλλοντος κ.λπ.)

Σύμφωνα με τον Θανάση Γκότοβο (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), το ρεπερτόριο των μέσων επιβολής της θέλησης του δασκάλου περιλαμβάνει και μια σειρά εξωγλωσσικά σύμβολα (μορφασμοί αποδοκιμασίας, «σημαντικά βλέμματα») ή γλωσσικές εκφράσεις (φωνές, προσβολές, ειρωνεία, αδιαφορία κ.λπ.) που μερικές φορές επιφέρουν σημαντικότερα «πλήγματα» στον «αποκλίνοντα» μαθητή, ενσπείρουν τον φόβο, ενισχύουν την επιβολή και την καταπίεση, την αντιπαλότητα και τις συγκρούσεις). Γίνεται κατανοητό πως η σωματική ποινή (π.χ. ένα χαστούκι) είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου, το ορατό μέρος της αυταρχικής συμπεριφοράς που βάζει τον εξαναγκασμό πάνω από την κατανόηση και την ποινή πάνω από την πειθώ. ([TA NEA, 2009](#))

Ερωτήσεις

1. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.
2. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί στις τρεις πρώτες παραγράφους;
3. Να δώσετε ένα συνώνυμο για κάθε υπογραμμισμένη λέξη.
4. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στο σχολικό περιοδικό να σχολιάσετε τη σημασία των ποινών για την σχολική κοινότητα και τις προϋποθέσεις που θα διασφαλίσουν την λειτουργία της. (500-600 λέξεις)

Μανόλης Μαυρακάκης

2. Οι ποινές στο σχολείο

Το σχολείο αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας και διέπεται, όπως και αυτή, από ορισμένους κανόνες, οι οποίοι εξασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία του και την απρόσκοπτη τέλεση της αποστολής του, που είναι η παροχή γνώσεων, αλλά και η σωστή διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο έχει θεσμοθετηθεί η επιβολή ορισμένων ποινών στους μαθητές, των οποίων η συμπεριφορά κρίνεται προβληματική. Ωστόσο, το ζήτημα των σχολικών ποινών αποτελεί αντικείμενο έντονου προβληματισμού και διαφωνίας. Υπάρχουν αρκετοί υποστηρικτές της ύπαρξης ποινών στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι οποίοι θεωρούν ωφέλιμες κι απαραίτητες. Για κάποιους άλλους, όμως, οι ποινές αυτές έχουν αμφίβολη αποτελεσματικότητα και

δε συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της σχολικής αγωγής.

Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, οι ποινές θεωρούνται αναγκαίες για την ομαλή λειτουργία του σχολείου και τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας των νέων. Το σχολείο, ως παράγοντας κοινωνικοποίησης του νέου, οφείλει μέσω της ποινής να συμβάλλει στην εκμάθηση των κοινωνικών κανόνων, γι' αυτό είναι επιβεβλημένη η τιμωρία όσων τους παραβιάζουν και απειλούν την ομαλή λειτουργία του. Άρα, σύμφωνα μ' αυτό το επιχείρημα, οι ποινές έχουν παιδευτικό χαρακτήρα και ενισχύουν τη σωστή διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών, βοηθώντας τους να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη συμμόρφωσής τους με τις κοινωνικές αρχές, ώστε να γίνουν υγιή μέλη της συλλογικής ζωής.

Παράλληλα, η επίδειξη πνεύματος υπέρμετρης ανοχής εκλαμβάνεται από ορισμένους μαθητές ως αδυναμία της σχολικής κοινότητας να επιβάλλει κοινούς κανόνες, που θα εξασφαλίσουν την εύρυθμη λειτουργία της. Έτσι, οι μαθητές αυτοί δεν αναπτύσσουν τον απαραίτητο σεβασμό απέναντι στο σχολείο και εθίζονται στο να λειτουργούν αυθαίρετα, έξω από οποιοδήποτε πλαίσιο κανόνων. Ταυτόχρονα, οι μαθητές που αισθάνονται την υποχρέωση να μένουν πειθαρχημένοι, εκλαμβάνουν αυτό το πνεύμα της ανοχής ως διαλυτικό στοιχείο στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα να απογοητεύονται. Συγχρόνως, λαμβάνουν αλληλοσυγκρουόμενα μηνύματα όσον αφορά την αξία του σεβασμού και της πειθαρχίας, την οποία βλέπουν να αμφισβητείται από κάποιους συμμαθητές τους, χωρίς κάποια σοβαρή συνέπεια.

Απ' την άλλη πλευρά, όσοι προσεγγίζουν ή υιοθετώντας τις αρχές της αντιαυταρχικής αγωγής, αντιτίθενται στην ύπαρξη των σχολικών ποινών, υποστηρίζουν ότι αυτή απηχεί παρωχημένες, αυταρχικές αντιλήψεις που δεν προσιδιάζουν στο πνεύμα της ορθής σχολικής αγωγής και το χαρακτήρα μιας σύγχρονης ανθρωπιστικής εκπαίδευσης.

Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη, το σχολείο θεωρείται ότι έχει ως πρωτεύοντα ρόλο τη διαπαιδαγώγηση του νέου, η οποία επιτυγχάνεται ουσιαστικά με το διάλογο και την πειθώ, παρά μέσω της τιμωρίας και του εκφοβισμού. Επομένως, η συμμόρφωση των μαθητών προς τις αρχές της λειτουργίας του σχολείου απαιτεί την εκούσια εσωτερίκευση των κοινωνικών κανόνων, η οποία πραγματοποιείται καλύτερα με τη διαμόρφωση κλίματος επικοινωνίας, προσέγγισης και κατανόησης. Όπως, άλλωστε, επισημαίνει και ο E. Fromm η αγωγή πρέπει να είναι φυσική και αβίαστη, να μην περιέχει στοιχεία επιβολής και φόβου, αλλά να στηρίζεται στην ειλικρίνεια και την αμοιβαιότητα. Γι' αυτό, λοιπόν, οι παιδαγωγοί οφείλουν να καθοδηγούν τους μαθητές προς τη συνείδηση της ανάγκης για πειθαρχία, μέσω των προτροπών, των νουθεσιών και της στήριξης που θα τους παρέχουν, χωρίς να γίνονται δικαστές τιμωροί γι' αυτούς.

Σε μια γενικότερη θεώρηση, οι επικριτές της επιβολής των ποινών στα σχολεία τονίζουν ότι η ποινή, τις περισσότερες φορές, δεν επηρεάζει προς το καλύτερο ούτε βελτιώνει την ανθρωπίνη συμπεριφορά, πόσο μάλλον το χαρακτήρα των εφήβων. Αντίθετα, ο τιμωρητικός της χαρακτήρας εκτρέφει συναισθήματα εχθρότητάς στην ψυχή των νέων, δημιουργεί τάσεις αντεκδίκησης και βίαιες αντιδράσεις από την πλευρά τους, καθώς τους γεννά την αίσθηση ότι θα πρέπει να αμυνθούν απέναντι σ' ένα περιβάλλον που δεν τους κατανοεί κι επιλέγει να τους συμπεριφερθεί αρνητικά. Μ' αυτόν τον τρόπο, όμως, οι έφηβοι εθίζονται σε τέτοιες συμπεριφορές με αποτέλεσμα να αναδεικνύονται, τελικά, οι αρνητικές πτυχές τού χαρακτήρα τους και να υπονομεύεται η προσπάθειά τους να διαμορφώσουν μια υγιή προσωπικότητα.

Απ' όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι το ζήτημα της ποινής, στην γενικότερη θεώρησή του αλλά και ειδικότερα σχετικά με τους ανήλικους παραβάτες και το σχολικό περιβάλλον, είναι ένα αντικείμενο το οποίο πάντοτε θα αποτελεί επίκεντρο προβληματισμού και ανταλλαγής αντικρουόμενων απόψεων. Στην ουσία, η επιβολή των ποινών εντάσσεται στην αναγκαιότητα της ύπαρξης κανόνων και αρχών στα πλαίσια της ανθρωπίνης κοινωνίας, προκειμένου αυτή να εξασφαλίζει και να διατηρεί την εύρυθμη λειτουργία της. Όμως, υπό ορισμένες συνθήκες και κάτω από το χειρισμό ανθρώπων αμφίβολης ηθικής ακεραιότητας, η ποινή μπορεί να μεταβληθεί από μέσο σωφρονισμού σε μέσο εκδίκησης και εξοντωτικής τιμωρίας των ανθρώπων. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και για να διατηρήσει την ορθή της διάσταση, η επιβολή των ποινών σωστό

είναι να ακολουθεί ένα καλά μελετημένο και βασισμένο πάνω σε ανθρωπιστικές αρχές θεωρητικό πλαίσιο, η κατάρτιση και η εφαρμογή του οποίου αποτελεί ένα διαρκές ζητούμενο για κάθε υγιή και δημοκρατική κοινωνία.

(διασκευασμένο κείμενο)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε σε 100-120 λέξεις. [Μονάδες 25]

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Όμως, υπό ορισμένες συνθήκες και κάτω από το χειρισμό ανθρώπων αμφίβολης ηθικής ακεραιότητας, η ποινή μπορεί να μεταβληθεί από μέσο σωφρονισμού σε μέσο εκδίκησης και εξοντωτικής τιμωρίας των ανθρώπων». [Μονάδες 10]

B2. Να διερευνήσετε τη νοηματική σύνδεση των παραγράφων του κειμένου, εξετάζοντας τη συνοχή και τη συνεκτικότητα μεταξύ τους. [Μονάδες 10]

B3. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (παραγωγική-επαγωγική) του παρακάτω συλλογισμού; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

- Το σχολείο θεωρείται ότι έχει ως πρωτεύοντα ρόλο τη διαπαιδαγώγηση του νέου.
 - Αυτή επιτυγχάνεται ουσιαστικά με το διάλογο και την πειθώ, παρά μέσω της τιμωρίας και του εκφοβισμού.
 - Επομένως, η συμμόρφωση των μαθητών προς τις αρχές της λειτουργίας του σχολείου, απαιτεί την εκούσια εσωτερίκευση των κοινωνικών κανόνων, η οποία πραγματοποιείται καλύτερα με τη διαμόρφωση κλίματος επικοινωνίας, προσέγγισης και κατανόησης.

Να αξιολογήσετε τον παραπάνω συλλογισμό ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του.

[Μονάδες 10]

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στις προτάσεις της παρακάτω περιόδου και να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της: «Σε μια γενικότερη θεώρηση, οι επικριτές της επιβολής των ποινών στα σχολεία τονίζουν ότι η ποινή, τις περισσότερες φορές, δεν επηρεάζει προς το καλύτερο ούτε βελτιώνει την ανθρώπινη συμπεριφορά, πόσο μάλλον το χαρακτήρα των εφήβων». [Μονάδες 5]

Γ. Είστε μέλος της Βουλής των εφήβων και σας ανατίθεται να απευθύνετε στην ολομέλεια μια ομιλία 500-600 λέξεων που θα προβάλλει το νεανικό όραμα για μια σύγχρονη ανθρωπιστική εκπαίδευση, η οποία θα στοχεύει στην ορθή διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων. Καλείστε, λοιπόν, να διερευνήσετε τους παράγοντες που εξωθούν τους σημερινούς μαθητές σε άνομη-απειθαρχη στάση και συμπεριφορά μέσα στους κόλπους του σχολείου. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις, νομίζετε, ότι μπορούν οι σχολικές ποινές να επιτύχουν τη συμμόρφωση των μαθητών που παραβιάζουν τους σχολικούς κανόνες; [Μονάδες 40]

ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ: η εσχάτη των ποινών

Υποστηρικτικό υλικό: Έκφραση-Έκθεση Γ' Λυκείου, Άρθρο του Ι. Μανωλεδάκη, σσ. 84-85

Κείμενο της Διεθνούς Αμνηστίας, σσ. 86-90

Η επιβολή της θανατικής ποινής εξακολουθεί να απασχολεί την ανθρωπότητα παρά το γεγονός ότι σε πολλές χώρες του κόσμου έχει καταργηθεί, αφού θεωρήθηκε παρωχημένος τρόπος απονομής δικαιοσύνης, ένδειξη πνευματικού σκοταδισμού, που έρχεται σε αντίθεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πρώτη φορά το 1774 ο Τζαζάρε Μπεκαρία, στο έργο του *Δοκίμιο περί εγκλημάτων και ποινών*, έκανε λόγο για την κατάργησή της. Ως διαφωτιστής, αντιτάχθηκε στην θανατική ποινή και μίλησε για τον σωφρονιστικό χαρακτήρα που πρέπει να έχουν οι ποινές. Η διόγκωση όμως της

εγκληματικότητας προκάλεσε έντονους προβληματισμούς σχετικά με την αναγκαιότητα της επαναφοράς της ως μέσου πάταξης των φαινομένων κοινωνικής παθολογίας.

Θανατική ποινή: Επιχειρήματα υπέρ και κατά

Τα επιχειρήματα των δύο αυτών πλευρών είναι σύνθετα και σίγουρα η εξέτασή τους πρέπει να γίνεται συνεκτιμώντας πολλούς επιπλέον παράγοντες (ατομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς κλπ). Πολλά από αυτά δεν στηρίζονται στη λογική αλλά σε συναισθηματισμούς και ηθικές απόψεις.

Κατά της θανατικής ποινής	Υπέρ της θανατικής ποινής
Η κοινωνία πρέπει να προχωρήσει πέρα από το σύστημα "οφθαλμός αντί οφθαλμού". Το σύστημα αυτό είναι αναχρονιστικό και δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο βίας. Εβραϊκή αντίληψη, πέρα από τη χριστιανική κουλτούρα και τα Ανθρώπινα δικαιώματα.	Ισάξια ανταπόδοση, Οφθαλμός αντί οφθαλμού.
Είναι ανίκανη να αποτρέψει την διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων, όταν κάποιος είναι αποφασισμένος να τα τελέσει. Δεν (;) έχει αποδειχτεί ότι αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο για την καταστολή του εγκλήματος ή της πολιτικής βίας.	Η θανατική ποινή λειτουργεί αποτρεπτικά. Για τους επαγγελματίες εγκληματίες η επιβολή της θανατικής ποινής έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Λειτουργεί δηλ προληπτικά.
Η θ.π. δεν φέρνει πίσω στη ζωή το θύμα. Η οικογένεια νιώθει δικαίωση αλλά ο άνθρωπος που δολοφονήθηκε δεν επανέρχεται στη ζωή. Ακόμα, ποιος μπορεί να αποφασίσει τι θα ήθελε το θύμα να γίνει;	Δικαίωση της οικογένειας του θύματος που ζητάει την υποδειγματική τιμωρία του εγκληματία. Για να αποφευχθεί η εκδίκηση και το να πάρει τον νόμο στα χέρια της, αναλαμβάνει η πολιτεία μέσω της δικαιοσύνης.
Συχνά αποσπά το ενδιαφέρον από τις οικογένειες των θυμάτων και το στρέφει προς τους εγκληματίες. Έτσι, αντί να θεωρείται ο εγκληματίας "κτῆνος", γίνεται θύμα του συστήματος, και τελικά, αντί να δέχεται την κοινωνική κατακραυγή, δέχεται υποστήριξη.	
Σε περίπτωση δικαστικής πλάνης το λάθος είναι ανεπανόρθωτο και καταλήγει στην εκτέλεση αθώων.	Σήμερα οι τεχνικές εξιχνίασης ενός εγκλήματος (DNA, test αλήθειας κλπ) είναι πολύ αξιόπιστες και είναι ελάχιστες οι πιθανότητες να εκτελεστεί κάποιος, ο οποίος είναι αθώος Είναι ανεπανόρθωτη.
Επιβάλλεται δυσανάλογα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και εφαρμόζεται σε βάρος των φτωχών ή φυλετικών και εθνικών μειονοτήτων.	Η θανατική ποινή είναι η μόνη ποινή που δε μπορεί να αγοραστεί, να δεχτεί αναστολή κλπ. Δεν μπορεί να μεταβληθεί. Οπότε, δεν υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα σε κοινωνικά και οικονομικά ισχυρούς και μη.
	Η ισόβια κάθειρξη δεν εγγυάται ότι ο εγκληματίας δεν θα σκοτώσει ξανά. Πρώτα απ' όλα, η "ισόβια" κάθειρξη ισοδυναμεί με 20 χρόνια. Ακόμα όμως και αν δοθούν πολλαπλές ισόβιες ποινές, και άρα καταδικαστεί ο εγκληματίας στην φυλακή για ολόκληρη τη ζωή του, υπάρχει πάντα η πιθανότητα απόδρασης ή τέλεσης εγκλήματος μέσα στη φυλακή. Δεν μπορούμε λοιπόν να αποτρέψουμε μια ενδεχόμενη δολοφονία, ακόμα και μέσα στα φυσικά όρια της φυλακής.
	Η θανατική ποινή κοστίζει λιγότερο από την ισόβια κάθειρξη.
Χρησιμοποιείται ως μέσο πολιτικής καταπίεσης.	Η θανατική ποινή δεν είναι μόνο μέσο δικαίωσης του ενός, αλλά και δικαίωσης μιας ολόκληρης κοινωνίας (περίπτωση του Σαντάμ Χουσεϊν), όσο και επιβεβαίωσης της ιδέας ενός κράτους αρκετά

	σκληρού απέναντι στους εγκληματίες. Η θανατική ποινή επαναφέρει την τάξη.
Είναι αντίθετη προς το κοινό αίσθημα.	Η θανατική ποινή ανταποκρίνεται στο κοινό αίσθημα (ειδικά σε ιδιαίτερος απεχθή εγκλήματα, όπως βιασμός παιδιών, δολοφονίες κατά συρροή, τρομοκράτες, επαγγελματίες δολοφόνοι, μεγαλέμποροι ναρκωτικών).
Η θανατική ποινή είναι προσβολή για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Όσο υποστηρίζουμε τις νομιμοποιημένες δολοφονίες, δεν μπορούμε να αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε και να οδηγηθούμε δραστηρικά στην κοινωνική πρόληψη.	Η θανατική ποινή δεν είναι μια καινούρια πρακτική. Εφαρμόζεται εδώ και αιώνες. Άρα, πρέπει να είναι ένα ικανοποιητικό μέσο τιμωρίας των εγκληματιών.
Είναι βάνανυση, γιατί ο μελλοθάνατος έχει γνώση του επικείμενου θανάτου του.	Η ψυχική τυραννία του μελλοθάνατου θεωρείται δεδομένη, αλλά υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις ανθρώπων που γνωρίζουν τον επικείμενο θάνατό τους.
Οι Διεθνείς Οργανισμοί ελέγχουν τις χώρες, αλλά δεν έχουν αρκετή δύναμη για να εμποδίσουν τις αυθαίρετες και "παράνομες" εκτελέσεις. Ανήλικοι εκτελούνται ακόμα σε διάφορες χώρες (Κίνα, έγκυες καταδικάζονται σε θανατική ποινή στη Σαουδική Αραβία).	Γίνονται προσπάθειες ελέγχου της θανατικής ποινής, έτσι ώστε να εξαιρούνται από αυτήν οι ανήλικοι, οι γυναίκες σε κύηση, και οι νοητικά και ψυχολογικά ασθενείς. Άρα η ποινή δεν είναι αυθαίρετη.
Είναι ανελαστική κατά τη νομοθετική οριοθέτηση όσο και κατά τη δικαστική επιμέτρησή της. Επιβάλλεται με τρόπο αυθαίρετο.	Η ανελαστικότητα της ποινής ισχύει και για την περίπτωση της ισόβιας κάθειρξης. Η ισόβια κάθειρξη (20 χρόνια) δεν εγγυάται ότι ο εγκληματίας δεν θα σκοτώσει ξανά. Ακόμα και αν δοθούν πολλαπλές ισόβιες ποινές, άρα να καταδικαστεί ο εγκληματίας στην φυλακή για ολόκληρη τη ζωή του, υπάρχει πάντα η πιθανότητα απόδρασης, ή τέλεσης εγκλήματος μέσα στη φυλακή
Η κρατική εξουσία δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρέσει την ανθρώπινη ζωή, γιατί το έννομο αγαθό της ζωής είναι υπέρτερο από την κρατική εξουσία. Οπότε η θ.π. είναι ένας εν ψυχρώ και εκ προμελέτης φόνος που διαπράττει η πολιτεία. Το κράτος γίνεται ένας νομιμοποιημένος δολοφόνος με τη δική μας συναίνεση. Αυτό αποτελεί μια σύγχρονη αντίφαση. Αν το κράτος μπορεί να δολοφονεί τους πολίτες του, τότε του δίνουμε τη δυνατότητα να παραβιάσει και άλλα δικαιώματα.	Από μεταφυσική άποψη υπερέχει η ανθρώπινη ζωή, από θετική κοινωνική άποψη όμως προηγείται αυτό που παρέχει την προστασία (κρατική εξουσία)
Είναι αντισυνταγματική γιατί προσκρούει στην αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης προσωπικότητας που κατοχυρώνεται με συνταγματική διάκριση υπέρτερης ισχύος από εκείνη που προβλέπει τη θανατική ποινή.	Δεν υπάρχουν αντισυνταγματικοί κανόνες του Συντάγματος.
Αποκτηνώνει αυτούς που εμπλέκονται στην διαδικασία της. Οι αστυνομικοί εναντιώνονται στη θανατική ποινή. Οι αρχές είναι απρόθυμες να εφαρμόσουν την εσχάτη των ποινών και τα μέλη του δικαστηρίου είναι πιο διστακτικά όσον αφορά υποθέσεις που επιδέχονται τη θανατική ποινή. Άρα, το σύστημα απονομής δικαιοσύνης δεν λειτουργεί.	Επιτέλους απονέμεται δικαιοσύνη και αποδεικνύεται ότι υπάρχει ασφάλεια, τάξη και εφαρμογή των νόμων
Αποτελεί παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (τόσο για τα άτομα όσο και για το κράτος), γιατί ορισμένα μέσα δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούνται για την προστασία της κοινωνίας, εφόσον με τη χρήση τους παραβιάζονται οι ίδιες αρχές	Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια προσβάλλεται από οποιαδήποτε ποινή.

της κοινωνίας. Επιπλέον, αποκτηνώνει αυτούς που εμπλέκονται στη διαδικασία της.	
Πώς γίνεται να δείχνουμε ότι η δολοφονία είναι ηθικά λανθασμένη μέσω της δολοφονίας; Είναι ακριβώς σαν να πολεμάμε για χάρη της ειρήνης. Η δολοφονία παραμένει δολοφονία είτε τελείται από έναν άνθρωπο, είτε από ένα σύνολο, είτε για λόγους προσωπικούς, είτε για κοινωνικούς. Η ανθρώπινη ζωή έχει παντού και πάντα την ίδια αξία.	

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Παγκόσμια Ημέρα κατά της Θανατικής Ποινής

Η 10^η Οκτωβρίου έχει καθιερωθεί ως η Παγκόσμια Ημέρα κατά της Θανατικής Ποινής. Με αφορμή την ημέρα αυτή, για μια ακόμη φορά έρχεται στο προσκήνιο η εσχάτη των ποινών, ενώ πολλά ερωτήματα τίθενται σχετικά με την επιβολή της αλλά και την ταύτισή της με το πνεύμα δικαίου που θα πρέπει να διακρίνει κάθε ευνομούμενη πολιτεία. Η μέρα αυτή αποτελεί μια πρωτοβουλία του «Παγκόσμιου Συνασπισμού για την κατάργηση της Θανατικής ποινής» και συγκεντρώνει παγκοσμίως 38 μη κυβερνητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένης και της Διεθνούς Αμνηστίας.

Η θανατική ποινή σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί φαινόμενο των καιρών μας. Ήδη, από τον 18^ο αιώνα π.Χ στην Βαβυλώνα του βασιλιά Χαμουραμπί επικρατούσε ο θάνατος ως τιμωρία για 25 μορφές εγκληματικών πράξεων. Ο νόμος της Χιττίτης υπήρξε τον 14^ο αιώνα ενώ τον 7^ο αιώνα στην αρχαία Αθήνα την εμφάνιση του έκανε ο Δρακόντειος νόμος, σύμφωνα με τον οποίο η θανατική ποινή επιβαλλόταν σε όλα τα εγκλήματα.

Στην Αμερική, η θανατική ποινή ήρθε μαζί με τους Βρετανούς εξερευνητές της Νέας Γης και η πρώτη καταγεγραμμένη εκτέλεση έγινε το 1608 στην Βιρτζίνια ακολουθώντας το ευρωπαϊκό παράδειγμα.

Από τους δημοφιλέστερους τρόπους επιβολής της θανατικής ποινής υπήρξε η κρεμάλα και κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους η πυρά, «μέθοδος εξαγνισμού» των μαγισσών και σύμβολο σκοταδισμού. Η ανυπαρξία ενός οργανωμένου συστήματος απόδοσης δικαιοσύνης αλλά και η αυθαιρεσία, σε μεγάλο βαθμό, των αρχών οδήγησε στην άκριτη εκτέλεση ενός τεράστιου αριθμού ανθρώπων.

Με το πέρασμα των χρόνων συντελέστηκαν πολλές αλλαγές στην επιβολή της θανατικής ποινής η οποία εν τέλει απαγορεύτηκε στην περίπτωση μικρών εγκλημάτων. Ταυτόχρονα όμως άλλαξε και η στάση της κοινής γνώμης απέναντι στο φαινόμενο αυτό, που μέχρι στιγμής μόνον αρνητική δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, αφού όχι μόνον πρόσφερε ικανοποίηση αλλά θεωρούνταν και απολύτως δίκαιη.

Η αλλαγή ήρθε από μεγάλους διανοητές με τη δημιουργία του «Abolitionist Movement», το οποίο όχι μόνο κατόρθωσε να καταργήσει την θανατική ποινή στην Αυστρία και την Τοσκάνη αλλά κυρίως άλλαξε τον τρόπο σκέψης πίσω από την επιβολή. Οι αρχές πλέον δεν εκτελούσαν άκριτα, αλλά μέσα από διαδικασίες εξέτασης της εκάστοτε υπόθεσης κατέληγαν στο αν θα πρέπει να θανατωθεί ο κατηγορούμενος. Το εν λόγω κίνημα είχε αποτελέσματα και στην Αμερική, όπου ο Thomas Jefferson πρότεινε την δημιουργία ενός νόμου που θα όριζε την θανατική ποινή ως τιμωρία μόνον για εγκλήματα που αφορούσαν δολοφονίες ή εσχάτη προδοσία.

Και άλλες πολιτείες δεν άργησαν να υιοθετήσουν αυτόν τον τρόπο σκέψης, ωστόσο ένα μεγάλο πισωγύρισμα έγινε την περίοδο 1920 με 1950, με τους δύο Παγκοσμίους πολέμους και τον Ψυχρό πόλεμο να διαμορφώνουν ανεξέλεγκτες συνθήκες.

Η εμφάνιση πολλών ανθρωπιστικών οργανώσεων και η υπογραφή συνθηκών για την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημιούργησαν ένα ευνοϊκότερο κλίμα από την δεκαετία του 50' και ύστερα. Τη δεδομένη χρονική στιγμή η θανατική ποινή έχει περιοριστεί στην εφαρμογή

της σε περιπτώσεις που σχετίζονται με τον φόνο και εν γένει πράξεις αφαίρεσης της ανθρωπίνης ζωής ενώ σε πολλές χώρες έχει καταργηθεί.

Στην χώρα μας, η τελευταία εκτέλεση πραγματοποιήθηκε στις **25 Αυγούστου του 1972**, ενώ δια νόμου απαγορεύτηκε το 1993, με μοναδική εξαίρεση τα στρατιωτικά εγκλήματα σε περίοδο πολέμου.

Η θανατική ποινή έχει καταργηθεί ολοκληρωτικά σε 88 χώρες του κόσμου, σε 11 μερικώς, σε 24 στην πράξη, ενώ σε 75 χώρες διατηρείται ακόμη. Στις ΗΠΑ, οι 38 από τις 50 συνολικά πολιτείες υποστηρίζουν την θανατική ποινή ενώ ο αριθμός των μελλοθάντων ξεπερνά τους 3.000. Τα τελευταία δύο χρόνια περισσότεροι από 6.000 άνθρωποι έχουν εκτελεσθεί σε 49 χώρες του κόσμου, που αγνοώντας το ψήφισμα της 18 Δεκέμβρη του 2007 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για αναστολή των εκτελέσεων παγκοσμίως, συνέχισαν την επιβολή της ποινής κανονικά.

Πρώτες σε εκτελέσεις έρχονται **οι ΗΠΑ, η Κίνα και το Ιράν** όπου έχει γίνει και το 94% των εκτελέσεων. Μάλιστα, στις ΗΠΑ έχουν εκτελεστεί 19 ανήλικοι μεταξύ 1900-2003, περισσότεροι από οποιαδήποτε άλλη χώρα του κόσμου, κάτι το οποίο απαγορεύεται από διεθνείς συνθήκες.

Οι απόψεις σχετικά με την ύπαρξη της θανατικής ποινής ως μέσο «σωφρονισμού» διίστανται, την στιγμή που ίσως δεν θα έπρεπε. Πώς μπορεί να θεωρηθεί μια τέτοιου είδους ολοκληρωτική ποινή σωφρονισμός; Και κατά πόσο συνάδει με την εξελεγμένη κοινωνία στην οποία ανήκουμε, όπως θέλουμε να πιστεύουμε;

Η θανατική ποινή στην πραγματικότητα αποτελεί ένα **πολύ ισχυρό φόβητρο** για όσους δεν πρόκειται να εγκληματήσουν, αφού για τους ίδιους τους εγκληματίες ισχύει μια βασική αρχή: πως δεν πρόκειται να συλληφθούν. Η αφαίρεση λοιπόν της ανθρωπίνης ζωής, κάτι που απαγορεύει η Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θα πρέπει να ισχύει τόσο μεμονωμένα για τους πολίτες ενός κράτους όσο και για το ίδιο το κράτος.

Στο πέρασμα των χρόνων, πολλοί ηγέτες δικτατορικών, κυρίως, καθεστώτων έχουν κατηγορηθεί για δολοφονίες πολιτών όταν αυτή την στιγμή πραγματοποιούνται εκτελέσεις με το «κάλυμμα» μιας δημοκρατίας για την προστασία του «κοινού καλού». Μ' αυτές τις πρακτικές όμως δεν διαφέρουμε και ιδιαίτερα από τον κάθε δολοφόνο ή δικτάτορα.

Σ' αυτό το σημείο εγείρεται ένα από τα πιο ισχυρά επιχειρήματα όσων τάσσονται υπέρ της θανατικής ποινής. Ο κατηγορούμενος έχει διαπράξει ένα έγκλημα που δίκαια επιφέρει αυτού του είδους την ποινή, κατά κάποιο τρόπο δηλαδή του αξίζει αυτό που θα πάθει. Το «οφθαλμός αντί οφθαλμού» όμως, υπήρξε μέτρο πολύ προγενέστερων κοινωνιών και στους δικούς μας καιρούς αποτελεί περισσότερο τροχοπέδη. Δεν γίνεται να προχωρήσει μια κοινωνία όταν η ίδια διδάσκει την δολοφονία, όταν η ίδια αυτοδικεί αντί για τους συγγενείς του θύματος.

Επιπλέον, σε ένα σύστημα δικαιοσύνης που σε αρκετές των περιπτώσεων χωλαίνει πρέπει να υπάρχει μεγάλος βαθμός σιγουριάς από την πλευρά των αρχών για την ποινή που πρόκειται να επιβληθεί, και, ας μην γελιομαστε, η διαφορετική και άνιση μεταχείριση περιπτώσεων που είναι ίδιες δεν λείπουν από τις κοινωνίες μας. Ακόμη, δεν είναι λίγες οι φορές που μελλοθάνατοι λόγω «λάθος» εκτιμήσεων, γλίτωσαν μερικές ώρες πριν εκτελεστούν ως κατηγορούμενοι για πολύ σοβαρά εγκλήματα.

Η θανατική ποινή είναι ακραία, όπως και η δολοφονία ή οποιοδήποτε άλλο σοβαρό αδίκημα κατά της ανθρωπίνης ζωής. Ο μόνος λόγος για τον οποίο το ζήτημα αυτό είναι διαπραγματεύσιμο είναι πως εκτελείται από το ίδιο το κράτος. Αυτός όμως είναι και ο λόγος για τον οποίο θα πρέπει να απαγορευθεί τελικά: δεν μπορεί ένα κράτος να παραβαίνει έναν από τους βασικότερους νόμους, και να δίνει αφύσικο τέλος σε έναν άνθρωπο.

Αξιοσημείωτα είναι τα λόγια του **Cesare Beccaria**, ενός μεγάλου διανοητή που πολέμησε ο ίδιος ενάντια στην εσχάτη των ποινών, σχετικά με την αποτελεσματικότητα της: «Ο θάνατος ενός εγκληματία είναι ένα τρομερό, αλλά προσωρινό θέμα, συνεπώς είναι μια λιγότερο αποτελεσματική μέθοδος αποτροπής (άλλων ανθρώπων από εγκληματικές πράξεις) απ' ότι το συνεχές παράδειγμα ενός ανθρώπου αποστερημένου από την ελευθερία του, καταδικασμένου να διορθώσει μέσα από τη δουλεία του, το κακό που έκανε στην κοινωνία. Αν κάνω ένα τέτοιο έγκλημα, λέει ο θεατής στον εαυτό

του, θα υποβιβαστώ σε αυτή τη μίζερη κατάσταση σε ολόκληρη τη ζωή μου. (Είναι) μια πολύ πιο ισχυρή αποτροπή από το φόβο του θανάτου τον οποίο οι άνθρωποι κρατούν πάντα σε μια απόμακρη αφάνεια. Οι βίαιες εντυπώσεις μας εκπλήσσουν, αλλά η επίδρασή τους είναι στιγμιαία. Μια ποινή, για να είμαστε δίκαιοι, πρέπει να έχει τόσο βαθμό αυστηρότητας ώστε να αποτρέπει επαρκώς τους άλλους». (TVXS, 2012)

Θέματα

1. Η ποινή του θανάτου έχει καταργηθεί στα περισσότερα κράτη, σε κάποια εξακολουθεί να ισχύει και να εφαρμόζεται, ενώ σε μερικά αποφεύγουν να εκτελούν τους θανατοποινίτες παρ' όλο που δεν έχει καταργηθεί νομοθετικά. Ποια τάση εγκρίνετε-ασπάζεστε και γιατί;
2. Η Διεθνής Αμνηστία υποστηρίζει ότι η θανατική ποινή δε συμβιβάζεται με τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, και από αυτή την άποψη το κίνημα για την κατάργηση της θανατικής ποινής δεν μπορεί να διαχωριστεί από το κίνημα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ποια είναι η προσωπική σας άποψη πάνω στην συγκεκριμένη αυτή θέση;
3. Υποθέστε ότι σε μια ξένη χώρα επίκειται η εκτέλεση ενός νεαρού θανατοποινίτη. Το γεγονός έλαβε διεθνείς διαστάσεις. Στην πόλη σας έχει δημιουργηθεί μια κίνηση διαμαρτυρίας για την επικείμενη εκτέλεση και σας αναθέτουν την σύνταξη μιας σχετικής επιστολής. Συντάξτε την επιστολή (300-450 λέξεις) προς τον πρόεδρο της χώρας υποστηρίζοντας το αίτημα για μη εκτέλεση του θανατοποινίτη.
4. Κοινοποίησε με ένα άρθρο (300 λέξεις) σε μια τοπική εφημερίδα τις απόψεις σου για το θέμα της θανατικής ποινής.

2. Περί της θανατικής ποινής

του Θ.Π. Λιανού, καθηγητή της Πολιτικής Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εξήντα ένα μέλη του εθνικού μας Κοινοβουλίου κατέθεσαν πρόταση επαναφοράς της θανατικής ποινής. Παράλληλα άρχισε και η επιχειρηματολογία για τα υπέρ και τα κατά της επαναφοράς της θανατικής ποινής. Πριν από δύο χρόνια περίπου, στις 4 Φεβρουαρίου 1996, είχα γράψει στο «Βήμα» ένα άρθρο όπου υποστήριζα, έστω και με κάποιες επιφυλάξεις, την επαναφορά της θανατικής ποινής. Σήμερα πολλοί άνθρωποι έχουν την ίδια άποψη και μάλιστα χωρίς επιφυλάξεις, όπως φαίνεται.

Εν όψει των συζητήσεων που θα ακολουθήσουν είναι σκόπιμο να κάνουμε μια ανακεφαλαίωση των επιχειρημάτων στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό στον περιορισμένο χώρο αυτού του άρθρου. Τα κύρια επιχειρήματα υπέρ της επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι τα εξής:

Πρώτον, η επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής θα έχει αποτρεπτικές συνέπειες. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα σταματήσουν οι δολοφονίες, αλλά είναι αναμενόμενο ότι θα μειωθούν. Υποστηρίζεται ότι οι δολοφονίες αστυνομικών στις ΗΠΑ είναι ελάχιστες διότι είναι βέβαιο ότι ο δολοφόνος αστυνομικού στις ΗΠΑ, σίγουρα και σύντομα, θα βράζει στα καζάνια της κόλασης, είτε καταδικαστεί από δικαστήριο είτε όχι. Επίσης σε πρόσφατο άρθρο του στα «Νέα» (21.11.1997) ο καθ. Α. Λοβέρδος αναφέρει ότι στη Γαλλία, στο διάστημα 1970-1980, προ της κατάργησης της θανατικής ποινής έγιναν πέντε δολοφονίες ανηλίκων, ενώ μετά την κατάργηση, στο διάστημα 1984-1993, οι δολοφονίες ανηλίκων αυξήθηκαν σε 84, δηλ. αυξήθηκαν κατά δεκαεφτά φορές!

Δεύτερον, έχει αποδειχθεί ότι δολοφόνοι που δεν εκτελέστηκαν μετά την καταδίκη τους, επανέλαβαν το έγκλημα μέσα στη φυλακή ή έξω. Είναι γνωστή περίπτωση του Τζακ Αμπντ, συγγραφέα του έργου *In the Belly of the Beast* και δολοφόνου δύο ανθρώπων, του δεύτερου δύο εβδομάδες μετά την έξοδό του από τη φυλακή όπου είχε εγκλεισθεί για τον πρώτο φόνο.

Τρίτον, η ποινή δεν επιβάλλεται μόνο για να αποτρέψει την επανάληψη της πράξης, αλλά ταυτόχρονα για να αποδοθεί δικαιοσύνη και να αποκατασταθεί η ισορροπία στην ψυχή όσων υπέφεραν από το έγκλημα. Σε πολλές περιπτώσεις μόνο η θανατική ποινή μπορεί να αποδώσει

δικαιοσύνη. Οποιος ενδιαφέρεται για μια αριστουργηματική διατύπωση αυτού του επιχειρήματος, ας φροντίσει να δει την ταινία του Μπέργκμαν «Η Πηγή των Παρθένων» όπου ο πατέρας εκτελεί τους δύο βιαστές και δολοφόνους της νεαρής κόρης του.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν δύο σοβαρά επιχειρήματα για την κατάργηση της θανατικής ποινής, γενικά, και συνεπώς τη μη επαναφορά της στην πατρίδα μας.

Το πρώτο επιχείρημα είναι ότι υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο δικαστικής πλάνης και συνεπώς η δυνατότητα επιβολής θανατικής ποινής αποτελεί έναν επικίνδυνο μηχανισμό νόμιμης εκτέλεσης αθώων. Το επιχείρημα αυτό είναι πράγματι ισχυρό. Υπάρχουν όμως αντεπιχειρήματα, όπως, π.χ., ότι σε πολλές περιπτώσεις ο δολοφόνος ομολογεί ή ότι υπάρχουν αδιάσειστα και επιστημονικά αδιάψευστα στοιχεία ή ακόμη ότι μπορεί να απαιτείται η παρέλευση εύλογου χρόνου μεταξύ καταδίκης και εκτέλεσης.

Το δεύτερο επιχείρημα υπέρ της μη επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι ότι η θεσμοθέτηση του θανάτου αποτελεί αδιανόητη, για την εποχή μας, προσβολή του πολιτισμού. Είναι φυσικό και αναμενόμενο οι άνθρωποι να πεθαίνουν λόγω γήρατος, λόγω ασθενειών ή εξαιτίας ατυχημάτων, αλλά είναι παράλογο για μια κοινωνία, ως συλλογική οντότητα, θα θεσμοθετεί τον θάνατο. Μια απάντηση στο επιχείρημα αυτό είναι ότι η κοινωνία οφείλει να προστατεύει τα μέλη της ακόμη και όταν αυτό απαιτεί τον θάνατο ορισμένων και κυρίως όταν οι εγκληματίες, ηθικοί και φυσικοί αυτουργοί, είναι σε πλήρη γνώση του τι κάνουν, σχεδιάζουν και εκτελούν εν ψυχρώ τις εγκληματικές πράξεις τους σε βάρος ανύποπτων, αδύναμων, ανήλικων και απροστάτευτων ατόμων.

Ο κάθε πολίτης μπορεί μόνος του να σταθμίσει τα παραπάνω αλλά και πρόσθετα επιχειρήματα και να πάρει θέση στο ζήτημα της επαναφοράς ή μη της θανατικής ποινής. Θα ήθελα όμως κάποιος από εκείνους που υποστηρίζουν τη μη επαναφορά να εξηγήσει με λεπτομέρεια γιατί η κοινωνία μας πρέπει να σέβεται τη ζωή συγγενών φονιάδων όταν οι ίδιοι δολοφονούν εν ψυχρώ αθώα, αδύναμα και ανυποψίαστα μέλη της.

ΤΟ ΒΗΜΑ, 30 Νοεμβρίου 1997

Ερωτήσεις

1. Να κάνετε το διάγραμμα του κειμένου.
2. Να εντοπίσετε τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί στο κείμενο.
3. Να αντικρούσετε τα βασικά επιχειρήματα του συντάκτη.
4. Να αξιολογήσετε τα τεκμήρια του κειμένου.
5. «Η θανατική ποινή δεν είναι η λύση για την πάταξη του εγκλήματος» να συντάξετε ένα άρθρο με τον παραπάνω τίτλο (500-600 λέξεις)

3. [Ας τελειώνουμε με την θανατική ποινή](#)

του Κ. Παπαϊωάννου, προέδρου του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας

Η πρόταση των βουλευτών περί επαναφοράς της ποινής του θανάτου έφερε πάλι στη δημοσιότητα ένα θέμα που πιστεύαμε πως είχε θέση μόνο στα παράθυρα των τηλεοπτικών καναλιών, που επιδιώκουν να συνδυάσουν συγγερά εγκλήματα με υψηλή τηλεθέαση. Εντούτοις, αυτός ο διάλογος ενδεχομένως παρουσιάζει ενδιαφέρον, αν κρίνει κανείς και από το άρθρο του κ. Θ. Π. Λιανού στο «Βήμα» της 30ής Νοεμβρίου. Το άρθρο αυτό τελείωνε με τη φράση «θα ήθελα κάποιος που υποστηρίζει τη μη επαναφορά να εξηγήσει γιατί η κοινωνία μας πρέπει να σέβεται τη ζωή συγγενών φονιάδων».

Το ερώτημα αυτό βρίσκεται στην καρδιά του προβληματισμού για τη θανατική ποινή. Υπάρχουν κοινωνίες που σέβονται την ανθρώπινη ζωή και άλλες που την περιφρονούν. Κατά πάσα πιθανότητα όλοι μας επιλέγουμε τις πρώτες. Η θεώρηση όμως της ανθρώπινης ζωής ως υπέρτατης αξίας δεν μπορεί παρά να αφορά εξίσου τον άγιο και τον δολοφόνο, ειδάλλως ήδη παζαρεύουμε την αξία της ζωής. Αν δεχόμαστε πως το δικαίωμα στη ζωή είναι το ύψιστο δικαίωμα, τότε πώς θα επιτρέψουμε σε οποιαδήποτε κοινωνία να εξαιρέσει από αυτό τους δολοφόνους; Μήπως θα πρέπει

να επανεξετάσουμε και το 2ο άρθρο του Συντάγματός μας, που θεωρεί καθήκον της πολιτείας τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου;

Ο αντίλογος που ακούγεται συχνά είναι πως δεν έχουμε καμία υποχρέωση να σεβαστούμε τη ζωή κάποιου που δεν σέβεται άλλες ζωές. Συνειδητοποιούν άραγε όσοι το λένε ότι ουσιαστικά προτρέπουν μια ολόκληρη κοινωνία να εξισωθεί με τον χειρότερο εγκληματία, να δράσει με τα δικά του κριτήρια περί σημαντικού και ασήμαντου; Συνειδητοποιούν ότι περιγράφουν μορφές κοινωνικής οργάνωσης από τις οποίες η ανθρωπότητα προσπαθεί να ξεφύγει;

Εξάλλου, πειστικό ακούγεται, μέσα στη διέγερση του θυμικού που προκαλεί, και το υποθετικό ερώτημα: τι θα έκανες όμως αν κάποιος σκότωνε την οικογένειά σου; Η απάντηση είναι απλή, αρκεί να διατηρούμε την απαραίτητη ψυχραιμία για να θυμόμαστε δύο αυτονόητα στοιχεία.

Πρώτον, ότι η διάθεση αυτοδικίας που μπορεί να θολώσει το μυαλό κάποιου δεν μπορεί να προβάλλεται ως πρότυπο απονομής δικαιοσύνης. Δεύτερον, ότι οι έννοιες ποινή και εκδίκηση απέχουν πολύ μεταξύ τους και είναι κοινός τόπος πως μια σύγχρονη κοινωνία δεν μπορεί να εκδικείται. Αν θυμόμαστε αυτά τα στοιχεία, είναι προφανές πως δεν έχει καμία σημασία η απάντηση στο «εντυπωσιακό» αυτό ερώτημα διότι είναι άσχετη με τη θανατική ποινή.

Επιπλέον, οφείλει κανείς να εξετάσει και ορισμένες πιο πρακτικές πλευρές της θανατικής ποινής, όπως αυτή της ενδεχόμενης πλάνης. Στις ΗΠΑ έχουν καταδικαστεί σε θάνατο τουλάχιστον 350 αποδεδειγμένα αθώοι και τουλάχιστον 23 έχουν εκτελεστεί. Οι άνθρωποι αυτοί έπεσαν θύματα «νόμιμης» δολοφονίας από την πλευρά του κράτους. Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι η θανατική ποινή είναι η μόνη που δεν επανορθώνεται και δεν υπάρχει τρόπος να αποκλειστεί το ενδεχόμενο λάθους.

Στο άρθρο του κ. Λιανού αναφέρεται επίσης πως «έχει αποδειχτεί ότι δολοφόνοι που δεν εκτελέστηκαν μετά την καταδίκη τους, επανέλαβαν το έγκλημα μέσα τη φυλακή ή έξω». Χωρίς να αποκλείει κανείς αυτό το ενδεχόμενο, είναι εντούτοις υπερβολική η γενίκευση με τον τρόπο που διατυπώνεται και προφανέστερα απέχει πάρα πολύ από την πραγματικότητα.

Τελικά ας δούμε και το ισχυρότερο επιχείρημα υπέρ της θανατικής ποινής, όπως τουλάχιστον διατυπώνεται από τους υποστηρικτές της: η θανατική ποινή καταπολεμά την εγκληματικότητα. Ξεχνούν βέβαια πως αυτό δεν έχει αποδειχτεί σε καμία απολύτως αξιόπιστη μελέτη. Αντίθετα, οι κυβερνήσεις που κατ' εξοχήν χάνουν τη μάχη με την εγκληματικότητα καταφεύγουν στην εύκολη λύση της θανατικής ποινής (π.χ. Κίνα, ΗΠΑ, Ρωσία). Ο ΟΗΕ διαπίστωσε επισήμως το 1988 την αποτυχία όσων μελετών προσπάθησαν να αποδείξουν πως οι εκτελέσεις είναι πιο αποτρεπτικές από τα ισόβια δεσμά. Σε καμία χώρα δεν πιστοποιήθηκε σχέση ανάμεσα στη θανατική ποινή και στη μείωση της εγκληματικότητας.

Θα μπορούσαμε πολλά να πούμε για τη ρατσιστική χρήση της ποινής αυτής εις βάρος μειονοτήτων και ασθενέστερων τάξεων, για τις εκτελέσεις ανήλικων παραβατών, για το μαρτύριο ανθρώπων επί ώρες στην ηλεκτρική καρέκλα. Κυρίως όμως δηλώνουμε ότι επιθυμούμε ένα κράτος που δεν θα παραβιάζει την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και μια σειρά άλλους διεθνείς κανόνες. Αισθανόμαστε περισσότερο άνθρωποι όσο απομακρύνεται το 1972, όταν ήχησε τελευταία φορά το εκτελεστικό απόσπασμα στην Ελλάδα.

Για όλους αυτούς τους λόγους η Διεθνής Αμνηστία ζήτησε επισήμως από την Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος να προβλέψει τη συνταγματική κατάργηση της ποινής του θανάτου.

Απαντώντας και πάλι στο ερώτημα με το οποίο ξεκίνησε αυτό το κείμενο: δεν μπορεί μια κοινωνία να σκοτώνει ανθρώπους για να τους δείξει ότι είναι κακό να σκοτώνουν. ΤΟ

ΒΗΜΑ, 7-12-1997

Ερωτήσεις

1. Αφού συγκρίνετε τα δύο κείμενα να σχολιάσετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων ποιο θεωρείτε πειστικότερο και γιατί.
2. Το συλλογιστικό επιχείρημα της 2ης παραγράφου να το μετατρέψετε σε συλλογισμό της λογικής.
3. Να εντοπίσετε μία επίκληση στο συναίσθημα.

4. Σε εκδήλωση της νομικής εκπροσωπείτε τους φοιτητές. Να υποστηρίξετε τη σημασία των ποινών για μια κοινωνία και τις προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου. (500-600 λέξεις)

4. Ο φόνος ως μέσο άσκησης δικαιοσύνης

1. Ξεχνάμε γρήγορα. Δηλώνουμε σήμερα απερίφραστα τον αποτροπιασμό μας για την θανατική ποινή, αλλά κατ' επανάληψη ακούγονται -μέσω των καναλιών- ευδιάκριτες φωνές υπέρ της επαναφοράς της, φανερώνοντας - στις τηλεοπτικές μας συχνότητες και όχι μόνο- πολλούς μικρούς υποψήφιους δημίους.
2. Χιλιάδες άνθρωποι εκτελούνται κάθε χρόνο (68 χώρες επιβάλλεται αυτή την ποινή). Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας, μέσα στο 2004 εκτελέστηκαν 3.797 άνθρωποι σε 25 χώρες και τουλάχιστον 7.395 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 64 χώρες. Το 2005 εκτελέστηκαν 2.148 άνθρωποι σε 22 χώρες και τουλάχιστον 5.186 καταδικάστηκαν σε θάνατο σε 53 χώρες. Οι περισσότερες εκτελέσεις (περίπου το 90%) γίνονται στην Κίνα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, κάθε χρόνο στην χώρα αυτή εκτελούνται 2.000- 3.000 άνθρωποι, όμως ο πραγματικός αριθμός ξεπερνά τις 10.000. Λίγοι από τους εκτελεσθέντες είχαν μια δίκαιη δίκη, και η ποινή αποφασίστηκε με βάση στοιχεία που αποσπάστηκαν με βασανιστήρια.
3. Στην Ελλάδα η τελευταία θανατική εκτέλεση έγινε το 1973. Επίσημως η θανατική ποινή καταργήθηκε το 1993, με εξαίρεση το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας. Τον Νοέμβριο του 2004 η ελληνική Βουλή επικύρωσε το 13^ο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, καταργώντας την θανατική ποινή για όλα ανεξαιρέτως τα εγκλήματα.
4. Η θανατική ποινή είναι ένας αληθινός παραλογισμός. Το κράτος σκοτώνει κάποιον επειδή σκότωσε, για να διδάξει ότι δεν πρέπει να σκοτώνουμε, αφού η ανθρώπινη ζωή αποτελεί υπέρτατη αξία. Η θανατική ποινή είναι ασυμβίβαστη με την φύση της δημοκρατικής πολιτείας. Επιβάλλεται όταν το κράτος θέλει να επιδείξει με τον πιο δραστικό τρόπο την δύναμή του, το «δικαίωμά» του να ξεπερνά ηθικούς ενδοιασμούς, ανθρωπιστικά αιτήματα, παραδόσεις.
5. Η θανατική ποινή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά του εγκλήματος γιατί είναι έγκλημα η ίδια. Ενώ πουθενά δεν έχει αποδειχτεί ότι αποτελεί αποτελεσματικό μέσο για την καταστολή του εγκλήματος.
6. Η θανατική ποινή είναι απόλυτη. Είναι η μόνη ποινή που μετά την εκτέλεσή της δεν μπορεί να ανακληθεί ή να μετατραπεί.
7. Τα στατιστικά στοιχεία φανερώνουν μια ακόμη διάστασή της: Την ρατσιστική. Ενώ μαύροι και λευκοί πέφτουν θύματα βίαιων εγκλημάτων στο ίδιο ποσοστό, το 82% των ανθρώπων που εκτελέστηκαν από το 1977 είχαν καταδικαστεί για φόνο λευκών. Οι μαύροι αποτελούν το 12% του πληθυσμού των ΗΠΑ αλλά το 42% των θανατοποινιτών, ενώ το δικαστικό σύστημα που τους δίκασε και τους καταδίκασε παραμένει στο μέγιστο μέρος του λευκό.
8. Είναι άλλωστε γνωστό ότι η αποτροπή ή επιβολή της θανατικής ποινής σε κάποιον εγκληματία είναι συνάρτηση της κοινωνικής και οικονομικής του θέσης. Το αν θα καταδικαστεί κάποιος σε θάνατο ή όχι, συχνά εξαρτάται από τον δικηγόρο του και όχι από το έγκλημα που έχει διαπράξει. Ο Μόικλ Μέλο, δικηγόρος θανατοποινιτών για 14 χρόνια στη Φλόριντα, στο βιβλίο του «Dead wrong» αναφέρει ότι «η θανατική ποινή μοιάζει με έναν κλήρο, αλλά νοθευμένο κλήρο. Το αποτέλεσμά του επηρεάζεται από ζητήματα πολιτικής, τάξης, φυλής, γεωγραφίας, και το πιο σημαντικό, από την ποιότητα και τις πηγές του δικηγόρου υπεράσπισης στη δίκη».
9. Η θανατική ποινή αποτελεί υπέρβαση των ανθρωπίνων ορίων. Και όμως. Αποκεφαλισμός, καύση στην πυρά, απαγχονισμός, θάλαμος αερίων, τουφεκισμός, ηλεκτρική καρέκλα, δηλητηριώδης ένεση, η επινοητικότητα των ανθρώπων είναι ανεξάντλητη όταν πρόκειται να εξοντώσουν τον συνάνθρωπό τους.
10. Στην «Ισπανική Διαθήκη» ο Άρθουρ Κέσλερ, ο οποίος κατά τον ισπανικό εμφύλιο είχε καταδικαστεί σε θάνατο στη Μαλάγκα, γράφει: «Το ικρίωμα δεν είναι μονάχα μια μηχανή θανάτου. Είναι και το πιο παλιό και αισχρό σύμβολο της τάσης του ανθρώπου να θέλει την ίδια την ηθική

καταστροφή του».

ΘΕΜΑΤΑ

- A. Να συνταχθεί περίληψη του κειμένου που θα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας μέσα στην τάξη (μονάδες 25)
- B1. Να βρείτε τους τρόπους και τα μέσα πειθούς που υπάρχουν στο κείμενο (μονάδες 10)
- B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσονται οι παράγραφοι 4 και 7 του κειμένου; (μονάδες 10)
- B3. Να αναπτύξετε με την μέθοδο της αιτιολόγησης σε μια παράγραφο 100-110 λέξεων την φράση «Η θανατική ποινή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά του εγκλήματος, γιατί είναι έγκλημα η ίδια», (μονάδες 10)
- B4. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις του κειμένου: απερίφραστα, αποτροπιασμό, αποσπαστηκαν, εξοντώσουν, τάσης (μονάδες 5).
- Γ. Ως πρόεδρος του δεκαπενταμελούς του σχολείου σας αναλαμβάνετε να συντάξετε μια επιστολή προς τον πρωθυπουργό μιας χώρας στην οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται η θανατική ποινή. Στην επιστολή σας επισημαίνετε την αναποτελεσματικότητα της εφαρμογής της και το γεγονός πως η κατάργηση της θανατικής ποινής συμβαδίζει με τον οικουμενικό κώδικα δικαίου για τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα (600 λέξεις), (μονάδες 40)

Κριτήριο αξιολόγησης

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η βία των ποινών

Αν και έχουν περάσει 27 χρόνια από την τελευταία εκτέλεση κρατουμένου στη χώρα μας και 6 χρόνια από την τυπική κατάργηση της θανατικής ποινής, η επαναφορά του βάρβαρου αυτού μέτρου εξακολουθεί να παραμένει ζήτημα αμφιλεγόμενο. Αρκετοί εκπρόσωποι του επιστημονικού και του πολιτικού κόσμου εμφανίστηκαν πρόσφατα υπέρμαχοι της επαναφοράς της θανατικής ποινής για τους εμπόρους ναρκωτικών. Κατά την άποψή τους η δικαιοσύνη πρέπει να μετατραπεί σε μηχανισμό επιβολής του θανάτου για την αντιμετώπιση της μάστιγας των ναρκωτικών. Τα σχετικά επιχειρήματα αντλούνται από τη δικαιολογημένη ηθική αποστροφή που προκαλεί το έγκλημα της εμπορίας των ναρκωτικών αλλά δεν πείθουν. Αποτελεί πλέον κοινό τόπο ότι αυτό το αναχρονιστικό και βάρβαρο μέτρο παραγνώνει τη θεμελιώδη αξία της ανθρώπινης ζωής και δεν έχει καμία σχέση με τη γενικότερη πρόληψη. Η ποινή, οποιαδήποτε ποινή, εκπληρώνει πλήθος σκοπών. Η θανατική ποινή, χωρίς να διορθώνει τίποτε, οδηγεί στο ανεπανόρθωτο. Στην Ελλάδα ακούγονται φωνές για την επαναφορά της αλλά και πολλές ανεπτυγμένες χώρες επιμένουν να τη διατηρούν στη νομοθεσία τους.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας, η θανατική ποινή ισχύει ακόμα σε 95 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Χαρακτηριστικότερη είναι η περίπτωση των Η.Π.Α., όπου οι θανατικές καταδίκες είναι συχνό φαινόμενο σε πολλές Πολιτείες και έχουν τη συγκατάθεση σημαντικού μέρους της κοινής γνώμης. Το οξύμωρο είναι ότι επιστημονικές έρευνες μιας δεκαετίας δεν επιβεβαιώνουν την άποψη πως η θανατική ποινή έχει αποτρεπτικά αποτελέσματα για τη διάπραξη ανθρωποκτονιών.

Η πραγματικότητα για τη θανατική ποινή είναι ότι εκείνος που εκτελείται συχνά καταδικάζεται όχι μόνο για τη φύση του εγκλήματος που διέπραξε, αλλά και για την εθνική και ταξική προέλευσή του, τα οικονομικά του μέσα ή τις πολιτικές απόψεις του. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας στις Η.Π.Α. η επιβολή της θανατικής ποινής αποτελεί δείγμα και εργαλείο φυλετικής διάκρισης, επειδή εφαρμόζεται κυρίως στις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις, στις μειονότητες και στους μετανάστες. Σήμερα στις Η.Π.Α. οι μελλοθάνατοι ανέρχονται στους 3.500, στην πλειονότητά τους φτωχοί που έχουν εμπιστευθεί την υπεράσπισή τους σε συνηγόρους που έχουν οριστεί από το κράτος. Το ποιος ζει και ποιος πεθαίνει τελικά μπορεί να καθοριστεί από

παράγοντες που δεν συνδέονται άμεσα με την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου. Τέτοιοι παράγοντες είναι ενδεχόμενα σφάλματα, η έλλειψη πείρας του συνηγόρου, η εκ των υστέρων ανακάλυψη κάποιου λάθους είτε της αστυνομίας είτε των δικαστικών αρχών, η επιρροή της κοινής γνώμης, οι οικονομικές δυνατότητες του κατηγορουμένου για σωστή νομική εκπροσώπηση (...)

Κατηγορηματικά αντίθετος στην επαναφορά της θανατικής ποινής είναι ο δικαστής Ευτύχιος Παλαιοκαστρίτης. Η άποψή του έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού στην αρχή της σταδιοδρομίας του μετείχε σε σύνθεση δικαστηρίου που επέβαλε αυτή την ποινή σε Έλληνα μετανάστη για τη διάπραξη ενός φρικτού εγκλήματος. « .. Είχαμε βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση δικαστές και ένορκοι, μέχρι να καταλήξουμε στην ομόφωνη απόφαση της θανατικής ποινής, που όμως δεν εκτελέστηκε ποτέ. Με τη σημερινή μου εμπειρία, σε ανάλογη περίπτωση δεν θα επέβαλα την εσχάτη των ποινών. Η θανατική ποινή είναι αποκρουστέα. Οδηγεί σε καταστροφή ανθρώπινων υπάρξεων που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από οποιαδήποτε σκοπιμότητα και τα αποτελέσματά της δεν μπορούν να ανατραπούν αν αυτό κριθεί αναγκαίο, ειδικά σε περιπτώσεις εσφαλμένων δικαστικών κρίσεων». Και ο Γάλλος συγγραφέας Αλμπέρ Καμύ στο κείμενό του *Reflections sur la peine capitale* (1957) σημείωνε: "Το να ορίζουμε ότι ένας άνθρωπος πρέπει να πληττείται με την οριστική τιμωρία είναι σαν να αποφασίζουμε ότι αυτός δεν έχει καμία ευκαιρία να επανορθώσει. Το να διατυπώνουμε την οριστική κρίση πριν το θάνατο, το να διατάσσουμε το κλείσιμο των λογαριασμών ενώ ο πιστωτής είναι ακόμα ζωντανός, αυτό δεν ανήκει στη δικαιοδοσία κανενός ανθρώπου. Όποιος κρίνει απόλυτα καταδικάζεται απόλυτα. Ως τον 18ο αιώνα η θανατική ποινή επιβαλλόταν για πολλά αδικήματα. Ακόμα και για την επαιτεία. Την ίδια εποχή στη Γαλλία την ποινή του θανάτου επέσυραν 100 αδικήματα ενώ στην Αγγλία πάνω από 200. Πρώτος ο Ιταλός ποινολόγος Τσέζαρε Μπεκαρία, βασιζόμενος στο Κοινωνικό Συμβόλαιο του Ρουσσώ αμφισβήτησε στην αρχή του 19ου αιώνα την αναγκαιότητα αυτής της ποινής: «Εάν αποδείξω ότι η ποινή του θανάτου δεν είναι ούτε χρήσιμη ούτε αναγκαία, θα πραγματοποιήσω το θρίαμβο της υπόθεσης της ανθρωπότητας».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 15-5-1999)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Καβάφης

«27 Ιουνίου 1906, 2 μ.μ.»

Σαν το 'φεραν οι Χριστιανοί να το κρεμάσουν
το δεκαεφτά χρονώ αθώο παιδί,
η μάνα του που στην κρεμάλα εκεί κοντά
σέρνονταν και χτυπιούνταν μες στα χώματα
κάτω απ' τον μεσημεριανό, τον άγριον ήλιο,
πότε ούρλιαζε, και κραύγαζε σα λύκος, σα θηρίο
και πότε εξαντλημένη η μάρτυσσα μοιρολογούσε
«Δεκαφτά χρόνια μοναχά με τα 'ζησες, παιδί μου».
Κι όταν το ανέβασαν την σκάλα της κρεμάλας
κι επέρασάν το το σκοινί και το 'πνιξαν
το δεκαεφτά χρονώ αθώο παιδί,
κ' ελεεινά κρεμνιούνταν στο κενόν
με τους σπασμούς της μαύρης του αγωνίας
το εφηβικόν ωραία καμωμένο σώμα,
η μάνα η μάρτυσσα κυλιούντανε στα χώματα
και δεν μοιρολογούσε πια για χρόνια τώρα·
«Δεκαφτά μέρες μοναχά», μοιρολογούσε,
«δεκαφτά μέρες μοναχά σε χάρηκα, παιδί μου».

[1908]

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να παρουσιάσετε περιληπτικά στους συμμαθητές σας το περιεχόμενο της 3ης και 4^{ης} παραγράφου του μη λογοτεχνικού κειμένου (60-80 λέξεις).

A2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες με βάση το μη λογοτεχνικό κείμενο και να τεκμηριώσετε τις επιλογές με αναφορές από αυτό:

α. Δεν υπάρχει πια καμία αμφιβολία για την κατάργηση της θανατικής ποινής.	
β. Σύμφωνα με πολλούς, οι έμποροι ναρκωτικών πρέπει να τιμωρούνται με θανατική ποινή.	
γ. Η θανατική ποινή έχει αποτρεπτικά αποτελέσματα για τη διάπραξη ανθρωποκτονιών.	
δ. Το γεγονός ότι η θανατική ποινή είναι μη αναστρέψιμη είναι βασικό επιχείρημα κατά της ποινής αυτής.	
ε. Πρώτος ο ποινικολόγος Ρουσσώ αμφισβήτησε την αξία της θανατικής ποινής.	

B1. μάστιγας, αναχρονιστικό, γενικότερη: Να γράψετε τα συνώνυμα των λέξεων.

B2. υπέρμαχοι, ανεπτυγμένες, πλειονότητα: Να γράψετε τα αντώνυμα των λέξεων.

B3. Να εντοπίσετε δύο τρόπους και μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συντάκτης για να υποστηρίξει την αντίθεσή του στην επαναφορά της θανατικής ποινής. Να παραθέσετε συγκεκριμένα παραδείγματα για κάθε περίπτωση.

Γ. Φανταστείτε ότι είστε ένας φίλος του νέου που εκτελέστηκε στο ποίημα του Καβάφη. Σε ένα ενιαίο κείμενο 100-200 λέξεων να γράψετε τις σκέψεις σας σχετικά με το αν πρέπει ή όχι να υπάρχει η θανατική ποινή.

Δ. Ως μέλος της Διεθνούς Αμνηστίας καλείσαι να εκφωνήσεις μια ομιλία στην οποία θα περιγράψεις τους όρους - προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούν οι ποινές μιας σύγχρονης νομοθεσίας, ώστε να επιτυγχάνουν την αποστολή τους, σεβόμενες ταυτόχρονα τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα. (300 - 400 λέξεις).

Κριτήριο αξιολόγησης: [Αποστολής Ζυμβρανάκης](#)